

Тіацінтове
сонце

ЛІНА КОСТЕНКО
ОЛЬГА БОГОМОЛЕЦЬ
ІВАН МАРЧУК

Ліні Костенко
con amore

Ольга Богомолець
Іван Марчук
Видавництво «Либідь»

Тіацінтове сонце

Ліна Костенко
Поезії

Ольга Богомолець
Музика

Іван Марчук
Малярство

Київ
“Либідь”
2010

Упорядник *Ольга Богомолець*

Ідея видання *Світлани Головки*

«Гіацинтове сонце» — це книжка поезій Ліни Костенко, що стали піснями Ольги Богомолець. У гармонії з ними — ілюстрації видатного художника Івана Марчука. Визначні суверенні особистості — кожна зі своїм унікальним мистецьким голосом, своєрідним емоційним та естетичним переживанням світу — створили неповторний мистецький синтез.

Автентика і вишуканість, складна діалектика душевних станів та їхнє відлуння в природі, поліфонія любовного почуття і непроминальність кожної прожитої миті — так являє себе магія жіночого начала з її провидчим даром і здатністю переплавляти слово в музику, а музику — в слово.

Симфонія ліній і кольорів художника, сюрреальна тиша зламаних перспектив, музична пульсація світла й темряви перетворюють його космічні видіння на філософську метафору аскетичного і пристрасного буття людської душі.

Видавництво «Либідь», Ольга Богомолець та Іван Марчук дарують цю книжку Ліні Костенко на день народження, а ви даруйте книжку тим, кого любите, і — «будьте взаємно красивими».

ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО КОШТОМ
ОЛЬГИ БОГОМОЛЕЦЬ, ОЛЕКСІЯ ШЕРЕМЕТЬЄВА
ТА ВИДАВНИЦТВА «ЛИБІДЬ»

A woman's face is shown in profile, resting on a bed of straw. Her eyes are closed, and her expression is peaceful. The straw is a mix of golden and brown tones, creating a textured background. The lighting is soft, highlighting the contours of her face.

Ольга БОГОМОЛЕЦЬ

Пробудження Душі

У кожної людини є Душа. Душа — добра і світла. Коли Душа пробудилась — людина Творить чи Кохає. Якщо Душа спить — панують байдужість і розрачунок. Як пробудити Душу?

*М*аленькою я із захопленням дивилась на людей, які могли Творити. Творити музику, пісню, поезію, красу... Вони здавалися мені Іншими — просвітленими, позначеними Богом, такими, що несуть у собі майбутнє людству і мені... Вдивлялась у них із зацікавленням, здивуванням і легким сумом — у глибині свідомості панувала вневненість, що Творити мені не дано. А дано лікувати людей, відповідати за їхнє здоров'я і життя...

*З*апередодні вистави шкільного театру мені випало за два тижні опанувати балалайку і гітару. Першими піснями, співаними у шинелі та кирзових чоботях зі шкільної сцени, були «частушки» про кулю-дуру і знаменита «В землянке». Від того часу гітара впліталась у моє життя — на полонинах, на байдарках, у колгоспах, будівельних загонах, спортивних таборах...

*Я*к потрапила до мене у студентські роки Книжка — поезії Ліни Костенко — не знаю. Пам'ятаю вже її відкриту сторінку і вірш — «Осіній день, осінній день, осінній!» Пам'ятаю мелодію, якою він озвався в мені в ту мить. Я боялась її сполохати, втратити, загубити — маленьку ниточку зв'язку зі Всесвітом. Взяла до рук гітару, і зазвучав «Осіній день» — перша музика, народжена в мені... Незабутнє відчуття причетності до таїни, творення, пізнання себе Іншою... То був 1983-й рік.

З Ліною Костенко народилась моя перша пісня, пробудилась Душа. Я вдивлялась у кожен її вірш, прислухалася, перечитувала знову і знову. Відчувши ейфорію злету, душа вже хотіла, прагнула його, але іншої мелодії чутно не було... Не відпускали думки: що змінити в собі, щоб повернути цю гармонію, кому і як віддячити за дар? Тоді, вночі, я пообіцяла собі: якщо музика звучатиме у моїй душі, віддаватиму її людям — з любов'ю, без винагород, завжди.

З акінчення інституту, державні іспити, народження сина, ускладнення пологів, операція, безробіття, відмова чоловіка від сина, розлучення, нічні чергування, фатальна несправедливість, безвихідь, самота...

«В дні, прожиті печально і просто», душа проходила загартування, щоб стати кращою, серце — міцнішим. І з кожною сходиною внутрішньої зрілості в Книжці раптом знаходила вірші — раніше читані, але відчуті серцем аж тепер, — і народжувалась музика...

М овою мого розуму, так само як і суспільства, що мене оточувало, була російська, а душа співала українською... Вона іншої не знала.

Потрапити на фестиваль «Червона рута» я могла лише у мріях, але безтямно физикнула. Щоб ніхто не впізнав «доктора», манівцями пішла на відбірковий тур до Політехнічного інституту. На сцені тремтіла і співала свою Ліну Костенко. Десь у глибині зали члени журі спілкувалися між собою, не підводячи на мене очей.

«Очима ти сказав мені: люблю». Мене не відібрали...

*З*нов хвороба, знову в лікарні... Біля замацано-затертого телефона-автомата на стіні бачу афішу Українського театру КІН. Дві копійки, набираю номер... Не назвавшись, навмання питаю: «Вам співати не треба?» Після безкінечної паузи — чую в трубці несподіване: «Приходьте, ми вас послухаємо...»
«Чоловіче мій, запрягай коня!» Троє поважних незнайомих у дзеркальній залі прослухали десять моїх пісень на вірші Ліни Костенко. Коментарів чомусь не було, мовчала і я — репертуар вичерпався. Аж ось один із них запропонував мені заспівати в театрі на вечорі пам'яті Василя Стуса. Завтра...

*Н*еукраїнський «Український Дім» — тоді ще музей Леніна, «Рух» і дух відродження свідомої незалежності. Мій перший виступ на великій сцені — **«Мого народу гілочка тернова»** — просвітлені обличчя, оплески, прапори, квіти... А вдома — німий докір маминих очей: «доброзичливіці-співчувальники» застерігають родину: онука видатного академіка — «півічка»...

У газеті «Вечірній Київ» читаю про Всеукраїнський конкурс авторської пісні «Оберіг» у Луцьку і звернення оргкомітету: якщо маєте бажання долучитися — пишіть... Місяць зневірених вагань — і відправляю на вказану адресу новорічну листівку з проханням прийняти мене до участі у конкурсі.
«Хай буде легко. Дотиком пера». Через місяць одержую відповідь: просять надіслати творчу біографію і написати про свою мету в житті...

*Ж*іч. Зима. Ординаторська. Чистий аркуш паперу... Є робота, є син, є мета, а творчої біографії — нема... Як зізнатись у цьому? А рука якось сама помалу виводить: «Співала — на городі під грушею, на колгоспних ланах, на пасовиськах, на полонині коло вогнища, біля ліжечка коліскові сину... Хочу змінити світ. Зробити його кращим»...

*Л*уцьк. Фестиваль. Метушня. Навколо недосяжні лауреати — метри — і прості смертні з гітарами. Останніх більше, і з ними легше. Радість спілкування з одновірцями. Жодних надій і сподівань. Вселенський страх чергового провалу. Холодні руки, серце у п'ятах, пам'ять і свідомість — в евакуації... «Двори стоять у хуртовині айстр». «Головний приз фестивалю одержує Ольга Богомолець! Спеціальну нагороду радіостанції «Свобода» (Вашингтон—Мюнхен) вручає Надія Світлична». Хтось підштовхує: тобі на сцену. Мабуть, я марю...

*В*перше на творчому вечорі в Музеї літератури бачу не омріяну, а живу Ліну Костенко. Перелякана, співаю. Підійти страшно й дивно. Справжня, але зовсім не така, як та жінка на фото в моїй Книжці. Сувора, різка, впевнена і колюча. Така золотаво-кучерява, але зовсім не романтична, як її вірші... І як тепер з цим бути? — «*Душа до краю добрела...*»

Париж, Стокгольм, Варшава, Нью-Йорк,
Сопот, «Слов'янський базар», ефіри,
зустрічі, інтерв'ю, концерти, окрилення,
кохання... **«Недумано, негадано забігла в
глухомань...»** — хтось безсовісно і назавжди
«позичив» мою Книжку поезій Ліни Костенко.
Що робити? Шукаю іншу. У книгарні нема,
у «Букіністі» нема, в бібліотеці нема, а ті,
в кого є, ховаючи очі, кажуть, що «нема», —
і я їх розумію. Випрошую на дві ночі — і
перепишую. Тепер і в мене — також «нема».

Уорнобильська зона, Прип'ять, я — лейтенант
медслужби, вахта, гелікоптери, пожежники,
медичні огляди, мертві села, ляльки без рук, незачинені
двері, незбагненні яблучні килими під ногами, сплетені
гілки до землі чи до неба, **«Ті журавлі, і їх прощальні
сурми...»**, і тиша, і гострота болю, і відлуння
правди... **«Вечірнє сонце, дякую за день!»**

Знову вельон, знову заміжжя, сподівання,
душевні ляпаси, фізичні стусани, грубість,
крики, зради, перелякані діти, розчавлена любов...
Пошук виходу з безвиході, ще одна освіта,
початок з чистого аркуша — з вірою в справжнє
кохання... **«В пустелі сизих вечорів»** — Її
Василеві, Її коханню, присвячую... Тепер
і я — колюча, різка, впевнена, інакше не вижити...
«У світі злomu і холодному» — скільки
ще треба мені пережити, щоб відчути
всі Її вірші...

*На моїх руках відходить Іван Світличний, прощальні очі Опанаса Заливахи, концерт пам'яті Надійки Світличної... «Умирають майстри...», а в парку, який посадив мій прадід, на його могилі та вулиці його імені на очах незалежної від совісті України можновладні «патріоти-забудовники» рубають і корчують дерева, батькові ламають руки, і міцними білими нитками шиють карні справи. **«Вже почалось, мабуть, майбутнє»**, але здається, таке вже колись було... Розпродано землю, розпродано совість, і за ці статки куплено владу, правосуддя і білборди. **«Поезія згубила камертон»**. Як мені зробити цей світ кращим? Надворі 2009-й рік.*

*Їду по всій Україні, дивлюся в очі тисяч жінок, що опинилися в ув'язненні, сотень тисяч дітей-сиріт, співаю лікарям, викладачам... **«Було нам важко і було нам зле»** — в тій країні, де люди, що творять, навчають, лікують, втратили навіть надію на гідне життя. **«Я, що прийшла у світ не для корид»**: пробудіться, скиньте пелену з очей, не мовчіть, не терпіть... Сійте добро, знищуйте несправжнє в собі...*

*Пропозиція видавництва виступити упорядником збірки поезій Ліни Костенко, які стали моїми піснями, приголомшила як грім серед ясного неба. Чи метелики на Різдво... **«Моя любове! Я перед тобою»** — каюсь, не повірила! Невже знову буде видано поезію Ліни Костенко?! Невже вона притинила своє мовчання? Невже мені призначено чаклувати над поверненням цих її віршів до людей?*

Нездійсненне дивно перетворювалося на реальність. Я збирала вірші Ліни Костенко, які стали моїми піснями, разом із видавцями зустрічалась з художниками, ми шукали, радились, сподівалися... «Одгородила доля шматочок поля». Я весь час думала, як назвати збірку тих віршів, кожен з яких уже був мені рідним, зайшов під шкіру, проріс у душі й народився в музиці. Це була Моя Ліна Костенко. Її поезія стала частиною мене — так само як є частиною кожного, хто не терпить брехні і блазенства, зради і пластикової любові. Вона пробудила від сну не тільки мою душу, а й душі сотень тисяч людей — і нехай їх буде мільйони — прозрілих творців свого життя.

Траптом прямо перед собою на рожевому небосхилі я побачила Гіацинтове Сонце. Не помаранчеве, не голубе, не червоне... Воно було дивне, наче нетутешнє. Просте, щире, чесне, вічне, мудре і... золотаво-кучеряве! Люди його не помічали, бо дуже поспішали: хто з роботи, хто за гречкою, хто за пивом, хто за онуками, хто за прапорами... А воно сяяло...

Одна дівчинка глянула вгору і сказала: «Подивіться! А Сонце – Гіацинтове!» Люди зупинились, хвилинку помовчали – і почалось... Одні волали: «Провокація!», інші: «Агітація!», ще інші: «Революція!» І, зневірені, тікали геть. А сонце сяяло...

*М*і, хто пустив його промені у своє серце,
пробудились душою й прозріли. І побачили
навколо себе здичавілу країну, мертві села, зупинені
заводи, знелюднілі будинки, покинутих дітей, жінок
за ґратами, злочинців на трибунах, збоченців
на екранах... Не розгубилися, взяли великі березові
віники (вироблені в Китаї) і гуртом, із піснею
заходилися все це розчищати. Обтерли піт, підвели очі,
посміхнулись одне одному, і по їхніх щоках покотились
прозорі краплинки... Ви думаєте, це були сльози?
Помиляєтесь. Просто пішов дощ. «По-Лицю-Дощ».

*М*ені дуже хотілося, щоб ця книжка
вийшла доброю, щасливою, ніжною,
сумною, закоханою, казковою, смішною,
колючою, злою, а головне Справжньою – такою,
котру хочеш дарувати тим, у кого віриш, і тим,
кого любиш...

Бо так багато душ ще сплять...

Але так багато віршів ще не проспівано.

Ліна Костенко

Тіацінтове
сонце

* * *

Осінній день, осінній день, осінній!
О синій день, о синій день, о синій!
Осанна осені, о сум! Осанна.
Невже це осінь, осінь, о! – та сама.
Останні айстри горілиць зайшлися болем.
Ген килим, витканий із птиць, летить над полем.
Багдадський злодій літо вкрав, багдадський злодій.
І плаче коник серед трав – нема мелодій.

* * *

В дні, прожиті печально і просто,
все було як незайманий сніг.
Темнооким чудесним гостем
я чекала тебе з доріг.
Забарився, прийшов нескоро.
Марнувала я дні в жалю.
І в недобру для серця пору
я сказала комусь: – Люблю.
Хтось підносив мене до неба,
я вдихала його, голубе...
І не мріяла вже про тебе,
щоби цим не образить тебе.
А буває – спинюсь на місці,
простягаю руки без слів,
ніби жду чудесної вісті
з не відомих нікому країв...
Є для серця така покута –
забувати скоріше зло,
аніж те, що мусило бути
і чого в житті не було.

МАПНХ89

* * *

І не минає, не минає!
І вже, напевно, не мине.
Тривога душу розпинає:
а що, як любиш не мене?

Я по-латині: аморе, амо!
Невже від цього рятунку немає?

А море, мамо,
а море, мамо, теж не минає.

А море, мамо, аморе, амо,
аморе, амо! А ти єдин.

Я обламаю хвилинам пальці,
щоб не сплітались в печаль годин.

Розпались хмари на міліграми,
і всох колодязь каламаря.

Куди забігти? Аморе, амо...

На карті Місяця теж моря.

Чманіє сад од квітучої рясності.

Іду, збиваю росу хвощів...

Море Кризисів.

Море Ясності.

Море Дощів.

* * *

Очима ти сказав мені: люблю.
Душа складала свій тяжкий екзамен.
Мов тихий дзвін гірського кришталю,
несказане лишилось несказанним.

Життя ішло, минуло той перон.
Гукала тиша рупором вокзальним.
Багато слів написано пером.
Несказане лишилось несказанним.

Світали ночі, вечоріли дні.
Не раз хитнула доля терезами.
Слова як сонце сходили в мені.
Несказане лишилось несказанним.

* * *

Чоловіче мій, запрягай коня!
То не кінь, а змії, – миготить стерня.

Доберемся за три години
за стонадцять верст до родиночки.

Чуєш, роде мій, мій ріднесенький,
хоч би вийшов хто хоч однесенький!

Що ж це двері всі позамикані?
Чи приїхали ж ми некликані?

Ой ти ж роде мій, роде, родоньку!
Чом бур'ян пішов по городоньку?

Роботящий мій з діда-прадіда!
Двір занедбаний, Боже праведний!

Дев'ять день душа ще пручається,
а тепер вже десь призвичаїться.

Ту морквиночку, тую ж квітоньку
не прополеш із того світоньку...

Люди згадують. Ми навідались.
От ми, родоньку, й перевідались.

* * *

Хай буде легко. Дотиком пера.
Хай буде вічно. Спомином пресвітлим.
Цей білий світ – березова кора,
по чорних днях побілена десь звідтам.

Сьогодні сніг іти вже поривавсь.
Сьогодні осінь похлинулась димом.
Хай буде гірко. Спогадом про Вас.
Хай буде світло, спогадом предивним.

Хай не розбудить смутку телефон.
Нехай печаль не зрушиться листами.
Хай буде легко. Це був тільки сон,
що ледь торкнувся пам'яті вустами.

* * *

Що в нас було?

Любов і літо.

Любов і літо без тривоги.

Оце і все. А взагалі-то

не так і мало, як на двох.

Ось наші ночі серпень вижне,

прокотить вересень громи,

і вродить небо дивовижне

скляними зорями зими!

І знову джміль розмружить квітку,

і літо гратиме в лото.

І знов сплете на спицях плітку

сторукий велетень — Ніхто.

І в цьому днів круговороті,

де все минати поспіша,

як та пташиночка на дроті,

спочине втомлена душа.

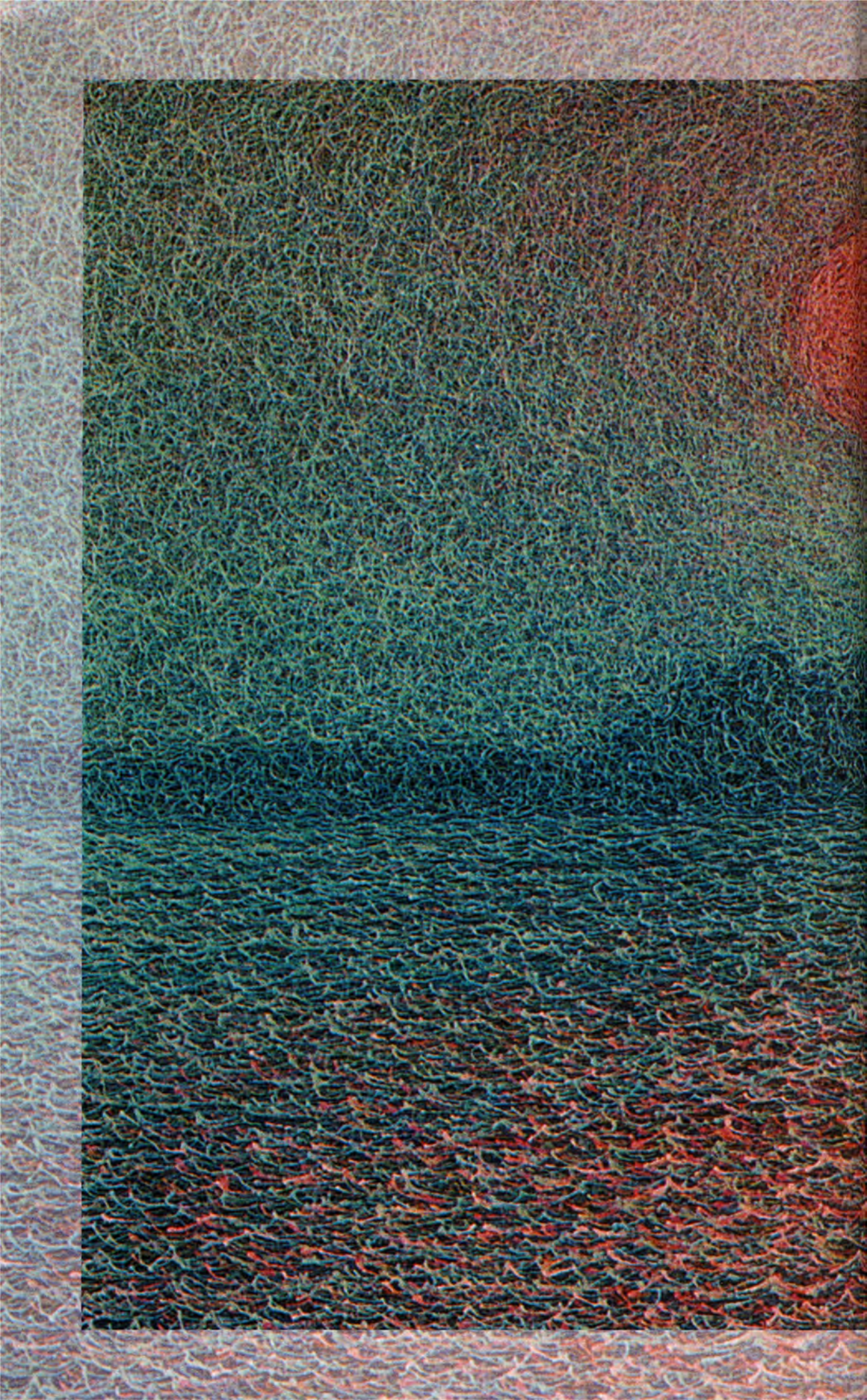
* * *

І Місячну сонату уже створив Бетховен.
І тінь місяцехода вже зорям не чужа.
А місяць все такий же – і молодик, і повен,
і серпик, і рогалик, і місяць, як діжа.

А місяць все такий же, він – місяць,
місяченько,
як вчора, позавчора і хтозна ще коли!
І добре, що над нами він висить височенько,
а то б уже й на ньому болото розвели.

Ходили б там по ньому п'янички петельгузі.
Питали б його зорі, чого він не блищить.
Стоїть над нами Всесвіт у зоряній кольчuzі,
і повен місяць сходить над нами, ніби щит.

* * *

Двори стоять у хуртовині айстр.
Яка рожева й синя хуртовина!
Але чому я думаю про Вас?
Я Вас давно забути вже повинна.
Це так природно – відстані і час.
Я вже забула. Не моя провина –
то музика нагадує про Вас,
то раптом ця осіння хуртовина.
Це так природно – музика, і час,
і Ваша скрізь присутність невловима.
Двори стоять у хуртовині айстр.
Яка сумна й красива хуртовина!

* * *

І як тепер тебе забути?
Душа до краю добрела.
Такої дивної отрути
я ще ніколи не пила.
Такої чистої печалі,
такої спраглої жаги,
такого зойку у мовчанні,
такого сяйва навкруги.
Такої зоряної тиші,
такого безміру в добі!..
Це, може, навіть і не вірші,
а квіти, кинуті тобі.

* * *

Ти половець, ти правнук печеніга,
з чужої муки і з чужої Мекки.
Я жду тебе, і я вже почорніла
на цих вітрах од горя і од спеки.
Стоять в степу брати мої кургани.
На стольний Київ сунеться навала.
Ми стрінемось. Ми будем ворогами.
Я вже на тебе меч наготувала.
Чужинець ти. І всі ви – яничари.
Турецьке зілля хиже і безнебе.
До тебе в сни приходжу я ночами
за сто печалей від самої себе.
Але не спиниш тінь мою зникому.
Моя душа зболілася в кольчuzі.
Я знаю все. Я не скажу нікому,
що ми давно не вороги, а друзі.
Козацький син з козацькими очима,
при чому тут мечеть і той півмісяць?
Із ким ти йдеш?! Орда твого вітчима
усе на зрадї вчинить і замісить.
Рубай мене, прицілься в мене з лука!
О ти, що міг би бути моїм коханим!
В твоїх очах неміряна розлука,
а ти ідеш на землю мою з ханом.
І це твоя спокута і офіра –
опустиш руку раптом серед бою.
В тобі щемить моя висока віра,
а ти і сам не знаєш, що з тобою.

* * *

Ті журавлі, і їх прощальні сурми...
Тих відлітань сюїта голуба...
Натягне дощ свої осінні струни,
торкне ті струни пальчиком верба.

Сумна арфістко – рученьки вербові! –
по самі плечі вкютана в туман.
Зіграй мені мелодію любові,
ту, без котрої холодно словам.

Зіграй мені осінній плач калини.
Зіграй усе, що я тебе прошу.
Я не скрипковий ключ, а журавлиний
тобі над полем в небі напишу.

* * *

Марнували літечко, марнували.

А тепер осінні вже карнавали...

Душа задивиться в туман і марить обрисами літа.

Чи, може, це приснилось нам
купання в річці Геракліта?

МАЛЫКЕИ

* * *

Недумано, негадано
забігла в глухомань,
де сосни пахнуть ладаном
в кадильницях світань.

Де вечір пахне м'ятою,
аж холодно джмелю.

А я тебе,

а я тебе,

а я тебе

люблю!

Ловлю твоє проміння
крізь музику беріз.
Люблю до оніміння,
до стогону, до сліз.
Без коньяку й шампана,
і вже без вороття, –
я п'яна, п'яна, п'яна
на все своє життя!

* * *

А що? І я спочину на хвилинку.
Сама собі запалюю ялинку.
Ліхтарики нехай замерехтять,
сніжиночки нехай собі летять.
І про життя спитаю у зозульки.
Вона мовчить, обкльовує бурульки.
Над нею висить шишечка кедрова.
Життя складне, зозулька паперова.
І поживу в малесенькій хатинці,
що так притульно висить на ялинці,
де заглядає в зоряні віконця
Кіт у чоботях з вусами гасконця.
І там ніхто мене вже не дістане,
і срібен дощик йти не перестане.
І знову тихо погашу ялинку.
А що, і я спочила на хвилинку.

* * *

Напитись голосу твого,
того закоханого струму,
тієї радості і суму,
чаклунства дивного того.
Завмерти, слухати, не дихать,
зненацька думку перервать.
Тієї паузи безвихідь
красивим жартом рятувать.
Слова натягувать, як луки,
щоб вчасно збити на льоту
нерозшифрованої муки
невідворотну німоту.
Триматись вільно й незалежно,
перемовчати: хто кого.
І так беззахисно й безмежно
чекати голосу твого!

* * *

Я вранці голос горлиці люблю.
Скрипучі гальма першого трамваю
я забуваю, зовсім забуваю.

Я вранці голос горлиці люблю.

Чи, може, це ввижається мені
той несказаний камертон природи,
де зорі ясні і де чисті води? –

Я вранці голос горлиці люблю!

Я скучила за дивним зойком слова.
Мого народу гілочка тернова.
Гарячий лоб до шибки притулю.

Я вранці голос горлиці люблю...

* * *

У світі злomu і холодному,
де щастя зіткане з прощань,
чи ми пробачим одне одному
цю несподівану печаль?

Чи будем вік себе картати?
Але за віщо, Боже мій!
За те, що серце калатати
посміло в ніжності німій?!

За ті передані привіти?
За тихий погляд, що п'янить?
Нехай це сонечко посвітить.
Нехай ця туга прозвенить.

Між іншим

Коли буду я навіть сивою,
і життя моє піде мрякою,
я для тебе буду красивою,
а для когось, може, й ніякою.
А для когось лихою, впертою,
ще для когось відьмою, коброю.
А між іншим, якщо відверто,
то була я дурною і доброю.
Безборонною, несинхронною
ні з теоріями, ні з практиками.
І боліла в мені іронія
всіма літками й галактиками.
І не знало міщанське кодро,
коли я захлиналась лихом,
що душа між люди виходила
забинтована білим сміхом.
І в житті, як на полі мінному,
я просила в цьому сторіччі
хоч би той магазинний мінімум:
– Люди, будьте взаємно ввічливі! –
І якби на те моя воля,
написала б я скрізь курсивами:
– Так багато на світі горя,
люди, будьте взаємно красивими!

* * *

Вечірнє сонце, дякую за день!
Вечірнє сонце, дякую за втому.
За тих лісів просвітлений Едем
і за волошку в житі золотому.
За твій світанок, і за твій zenit,
і за мої облечені zeniti.
За те, що завтра хоче зеленить,
за те, що вчора встигло оддзвеніти.
За небо в небі, за дитячий сміх.
За те, що можу, і за те, що мушу.
Вечірнє сонце, дякую за всіх,
котрі нічим не осквернили душу.
За те, що завтра жде своїх натхнень.
Що десь у світі кров ще не пролито.
Вечірнє сонце, дякую за день,
за цю потребу слова, як молитви.

* * *

В пустелі сизих вечорів,
в полях безмежних проти неба
о, скільки слів
і скільки снів
мені наснилося про тебе!

Не знаю хто ти,
де живеш,
кого милуєш і голубиш.
А знаю – ти чекаєш теж,
тривожно вгадуєш і любиш.

І я прийду в життя твоє.
Тебе, незнаного, впізнаю,
як син вигнанця впізнає
прикмети батьківського краю.

Я ради цього ладна жить.
Всі інші хай проходять мимо,
аби в повторах не згубить
одне,
своє,
неповториме.

Нехай це – витвір самоти,
нехай це – вигадка й омана!
Моєму серцю снишся ти,
як морю сняться урагани.

* * *

Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану.
В барельєфах печалі уже їм спинилася мить.
А підмайстри іще не зробились майстрами.
А робота не жде. Її треба робить.

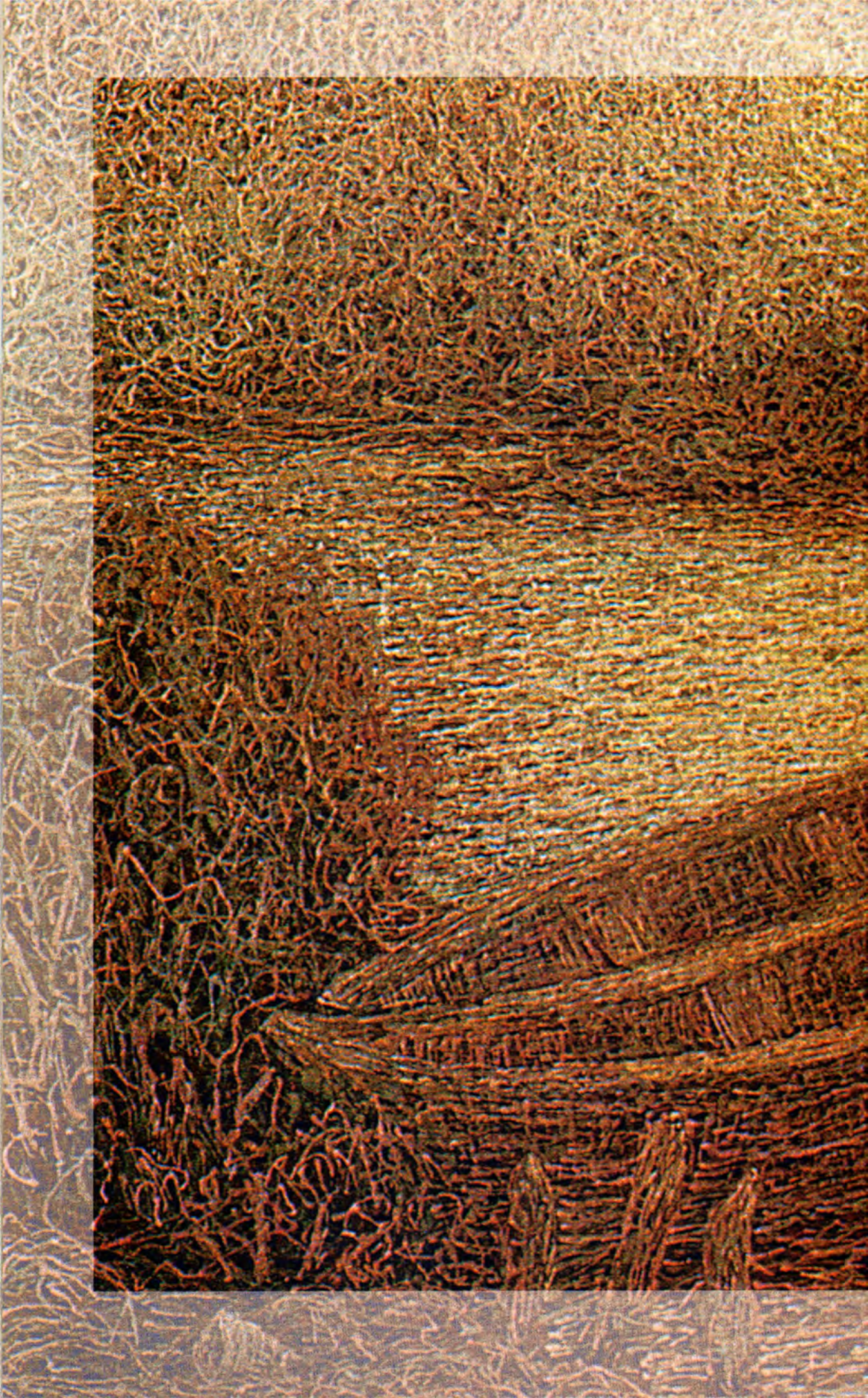
І приходять якісь безпардонні прогнози.
Потираючи руки, беруться за все.
Поки геній стоїть, витираючи сльози,
метушлива бездарність отари своєї пасе.

Дуже дивний пейзаж: косяками ідуть таланти.
Сьоме небо своє пригинає собі суєта.
При майстрах якось легше. Вони – як Атланти.
Держать небо на плечах. Тому і є висота.

[З «Летючих катренів»]

Так захотілося простору
і щоб ніяких травм
І чогось такого простого
як проростання трав
І чогось такого дивного
як музика
без блазенств
І слова
хоча б єдиного!
що має безсмертний сенс

* * *

Погасли кострища стоянок.
У землю пішли племена.
Забрали в холодні кургани
сокири, мечі й письмена.

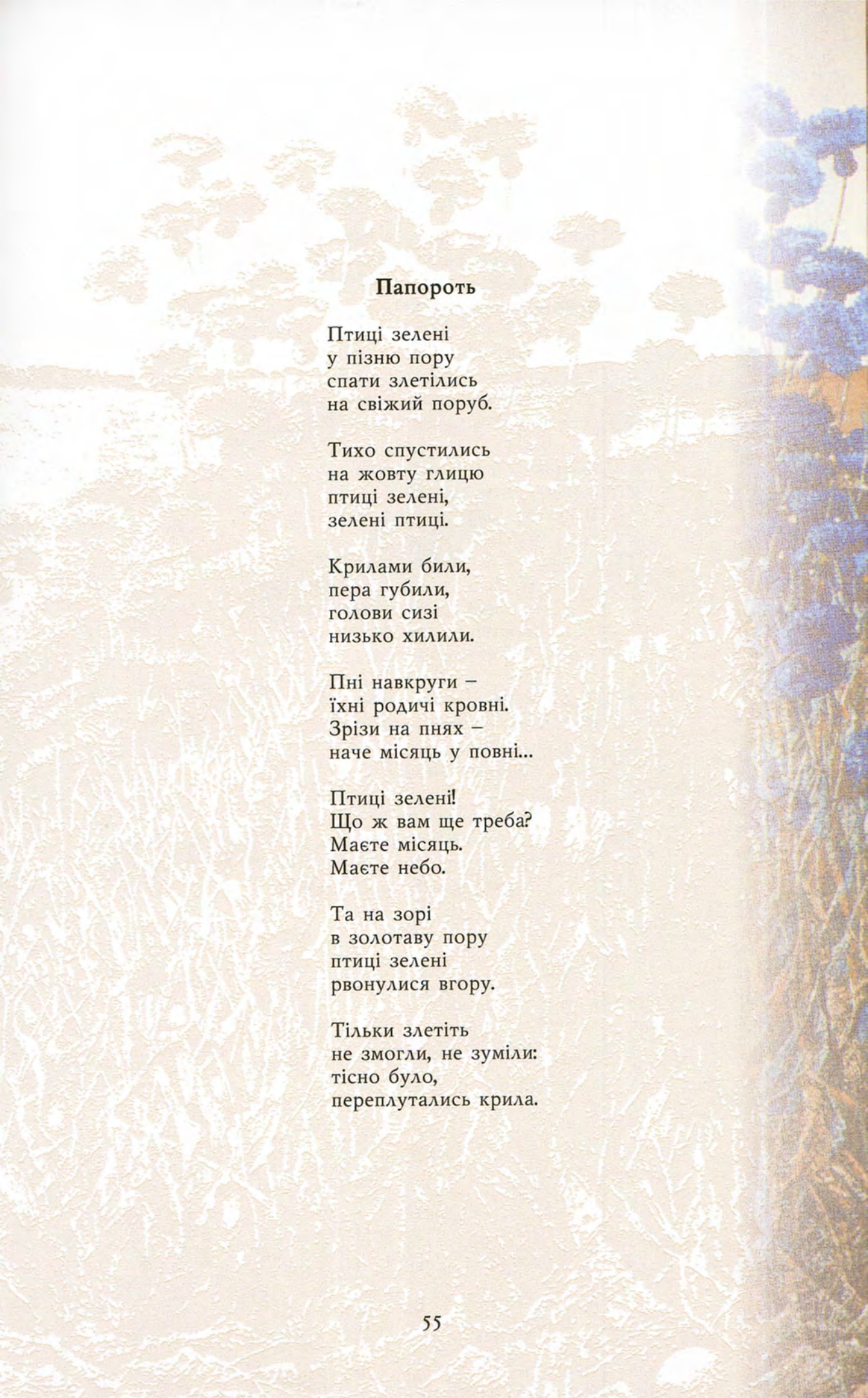
Стъмняли браслети і гребені,
розпались намиста разки,
що їх одягали древні
смагляві юні жінки.

І келихи срібні, і чаші,
що йшли по колу колись,
покрилися порохом часу
і холодом тліну взялись...

Та, може, мені здалося –
а час не все перемиг.
На чашах тепло збереглося
тих вуст, що торкалися їх.

І в пута тяжкі клинописні
закована з давніх-давен,
в степу оживає пісня
давно замітих племен.

Папороть

Птиці зелені
у пізню пору
спати злетілись
на свіжий поруб.

Тихо спустились
на жовту глицю
птиці зелені,
зелені птиці.

Крилами били,
пера губили,
голови сизі
низько хилили.

Пні навкруги –
їхні родичі кровні.
Зрізи на пнях –
наче місяць у повні...

Птиці зелені!
Що ж вам ще треба?
Маєте місяць.
Маєте небо.

Та на зорі
в золотаву пору
птиці зелені
рвонулися вгору.

Тільки злетіть
не змогли, не зуміли:
тісно було,
переплутались крила.

* * *

Погасли кострища стоянок.
У землю пішли племена.
Забрали в холодні кургани
сокири, мечі й письмена.

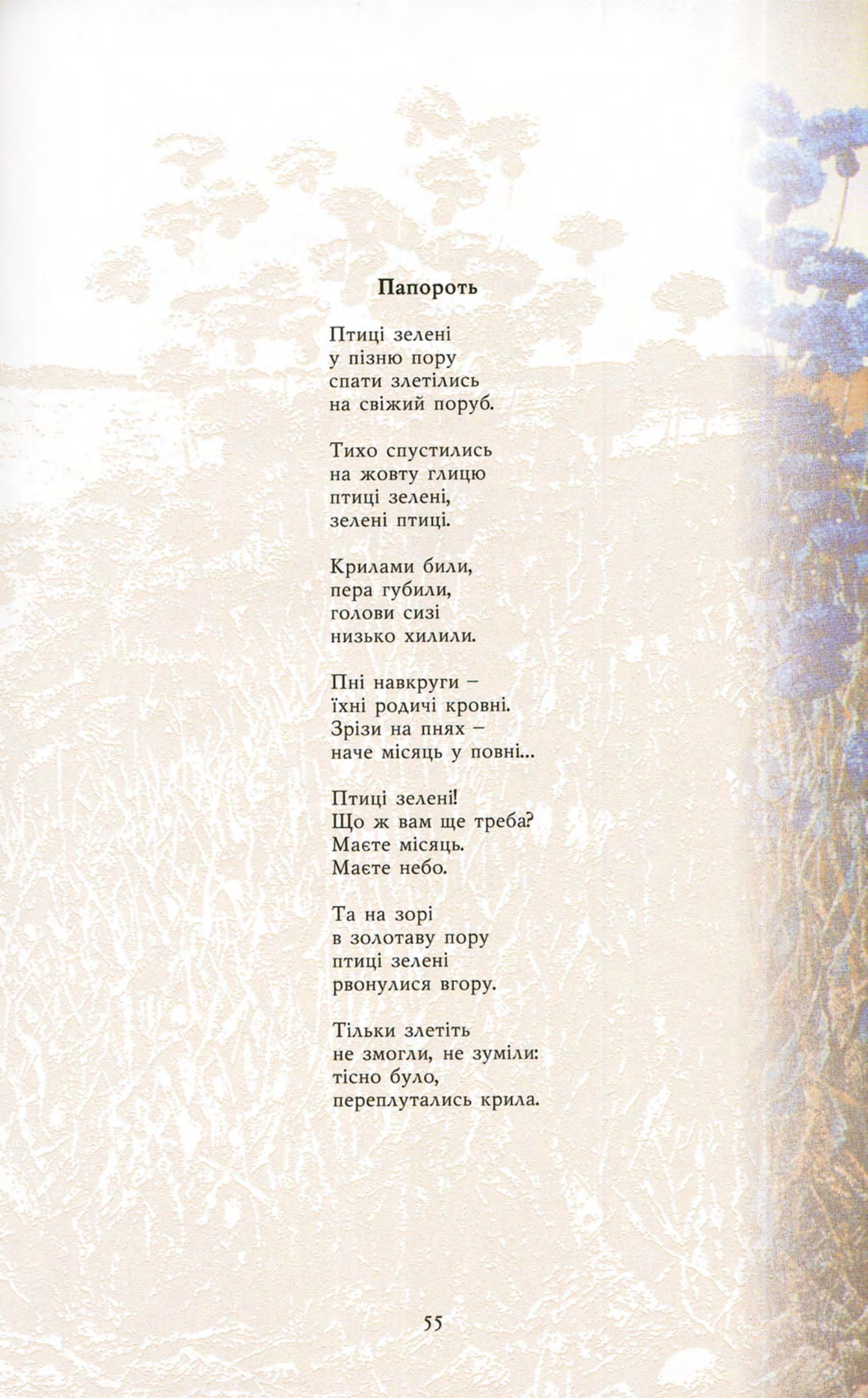
Стьмяніли браслети і гребені,
розпались намиста разки,
що їх одягали древні
смагляві юні жінки.

І келихи срібні, і чаші,
що йшли по колу колись,
покрилися порохом часу
і холодом тліну взялись...

Та, може, мені здалося –
а час не все переміг.
На чашах тепло збереглося
тих вуст, що торкалися їх.

І в пута тяжкі клинописні
закована з давніх-давен,
в степу оживає пісня
давно зацімлілих племен.

Папороть

Птиці зелені
у пізню пору
спати злетілись
на свіжий поруб.

Тихо спустились
на жовту глицю
птиці зелені,
зелені птиці.

Крилами били,
пера губили,
голови сизі
низько хилили.

Пні навкруги –
їхні родичі кровні.
Зрізи на пнях –
наче місяць у повні...

Птиці зелені!
Що ж вам ще треба?
Маєте місяць.
Маєте небо.

Та на зорі
в золотаву пору
птиці зелені
рвонулися вгору.

Тільки злетіть
не змогли, не зуміли:
тісно було,
переплутались крила.

* * *

Вже почалось, мабуть, майбутнє.
Оце, либонь, вже почалось...
Не забувайте незабутнє,
воно вже інешм взялось!

І не знецінюйте коштовне,
не загубіться у юрбі.
Не проміняйте неповторне
на сто ерзаців у собі!

Минають фронди і жіронди,
минає славне і гучне.
Шукайте посмішку Джоконди –
вона ніколи не мине.

Любіть травинку, і тваринку,
і сонце завтрашнього дня,
вечірню в попелі жаринку,
шляхетну інохідь коня.

Згадайте в поспіху вагона,
в невідворотності зникань,
як рафаелівська Мадонна
у вічі дивиться вікам!

В епоху спорту і синтетики
людей велика ряснота.
Нехай тендітні пальці етики
торкнуть вам серце і уста.

[З «Летючих катренів»]

Чорний сон віків не збудеться
що мине а що й забудеться
що засне а що й розбудиться
Чорний сон віків не збудеться

* * *

Поезія згубила камертон.
Хтось диригує ліктями й коліном.
Задеренчав і тон, і обертон,
і перша скрипка пахне нафталіном.
Поезія згубила камертон.
Перецвілась, бузкова і казкова.
І дивиться, як скручений пітон,
скрипковий ключ в лякливі очі слова.
У правди заболіла голова
од часнику, політики й гудрону.
Із правдою розлучені слова
кудись біжать по сірому перону.
Відходять вірші, наче поїзди.
Гримлять на рейках бутафорські строфи.
Але куди? Куди вони, куди?!
Поезія на грані катастрофи.
І чи зупиним, чи наздоженем?
Вагони йдуть, спасибі коліщаткам...
Але ж вони в майбутнє порожнем!
Як ми у вічі глянемо нащадкам?!

* * *

Було нам важко і було нам зле.
І західно, і східно.
Було безвихідно. Але
нам не було негідно.

І це, напевно, головне.
Якої ще фортуни?
Не відступитися. І не
покласти лжу на струни.

* * *

Я, що прийшла у світ не для корид,
що не люблю юрби і телекамер,
о як мені упікся і обрид
щоденний спорт – боротися з биками!

Я одягаю пурпуровий плащ,
Бики вже люттю наливають очі.
Я йду на них!.. Душе моя, не плач...
Ці види спорту вже тепер жіночі.

* * *

Старесенька, іде по тій дорозі.
Як завжди. Як недавно. Як давно.
Спинилася. Болять у неї нозі.
Було здоров'я, де тепер воно?
І знов іде... Зникає за деревами...
Світанок стежку снігом притрусив.
Куди ж ти йдеш? Я жду тебе! Даремно.
Горить ліхтар – ніхто не погасив.

Моя бабусю, старша моя мамо!
Хоч слід, хоч тінь, хоч образ свій залиш!
Якими я скажу тобі словами,
що ти в мені повік не одболиш!
Земля без тебе ні стебла не вродить,
і молоді ума не добіжать!
Куди ж ти йдеш? Твоя наливка бродить,
і насіння у вузликах лежать!

Ну, космос, ну, комп'ютер, нуклеїни.
А ті казки, те слово, ті сади,
і так по крихті, крихті Україна
іде з тобою, Боже мій, куди?!

Хоч озирнись! Побудь іще хоч трішки!
Ще й час є в тебе, пізно, але є ж!
Зверни додому з білої доріжки.
Ось наш поріг, хіба не впізнаєш?

Ти не заходиш. Кажуть, що ти вмерла.
Тоді був травень, а тепер зима.
Зайшла б, чи що, хоч сльози мені втерла.
А то пішла, й нема тебе, й нема...

Старесенька, іде чиясь бабуся,
і навіть хтозна, як її ім'я.
А я дивлюся у вікно, дивлюся,
щоб думати, що, може, то моя.

* * *

Осінній день березами почавсь.
Різбить печаль свої дереворити.
Я думаю про тебе весь мій час.
Але про це не треба говорити.

Ти прийдеш знов. Ми будемо на Ви.
Чи ж неповторне можна повторити?
В моїх очах свій сум перепливи.
Але про це не треба говорити.

Хай буде так, як я собі велю.
Свій будень серця будемо творити.
Я Вас люблю, о як я Вас люблю!
Але про це не треба говорити.

* * *

Моя любове! Я перед тобою.
Бери мене в свої блаженні сни.
Лиш не зроби слухняною рабою,
не ошукай і крил не обітни!
Не допусти, щоб світ зійшовся клином,
і не приспи, для чого я живу.
Даруй мені над шляхом тополиним
важкого сонця древню булаву.
Не дай мені заплутатись в дрібницях,
не розміняй на спотички доріг,
бо кості перевернуться в гробницях
гірких і гордих прадідів моїх.
І в них було кохання, як у мене,
і від любові тьмарився їм світ.
І їх жінки хапали за стремена,
та що поробиш, – тільки до воріт.
А там, а там... Жорстокий клекіт бою
і дзвін мечів до третьої весни...
Моя любове! Я перед тобою.
Бери мене в свої блаженні сни.

* * *

Одгородила доля шматочок поля
та й каже: – Отут нам з тобою сіяти.
Хочеш – жито, хочеш – пшеницю,
мак, свиріпу, овес, щиріцю.
Чи по самісінький горизонт
насій собі клопотів і гризот.

А я кажу:

– Чи не можна якогось легшого ґрунту? –

А вона мені каже:

– Легший уже позаймали.

А на цьому давно вже й не орано –
як заклято, як заговорено!..

Отут нам і сіяти.

Може, зійде яка стеблина.

MARCO 17

По-Лицю-Дощ

Великий воїн знищених племен,
в Америці, в минулому столітті,
мав найдивніше із усіх імен,
він мав ім'я нечуване у світі:

По-Лицю-Дощ, По-Лицю-Дощ,
По-Лицю-Дощ!

Чи не тому, що в нетрях він схищався
і від дощу, мабуть, не захищався, –

По-Лицю-Дощ, По-Лицю-Дощ,
По-Лицю-Дощ!..

Не Вовчий Плащ, не Бик і не Ведмідь,
не зуб Мустанга, не Перо Орлине, –
він мав ім'я сумне і старовинне,
його лице тверде було, як мідь.

Він був високий, гордий і красивий,
із племені, котре не знало зради.
Тоді це плем'я називали «сіу»,
на мові злості щось близьке до «гади».

Він знав про це і не повів бровою.
Горіли джунглі, вилягав бамбук.
Його вуста були тугі, як лук,
натягнутий дзвінкою тятивою.

І ті орлині пера на чолі,
той знак звитяг його над ворогами...
Але було вже рідної землі –
ото лиш та, що зараз під ногами.

А завтра, завтра!.. Сивіє волосся.
Чужинські кроки б'ють у груди площ.
Та що ви? Ні. Сльоза?! Це вам здалося.
По-Лицю-Дощ... По-Лицю-Дощ...
По-Лицю-Дощ...

Ольга Богомолець

*М*елодії
пробудження
Душі

Оксана ПАХЛЬОВСЬКА

Київ, Сибір, Сен-Жермен

Це була весна. Великдень. Сутеніло. Голе віття дерев брунькувалося, малюючи сюрреальну графіку на вікнах кав'ярні «Кафе де Флор». Тут десь стояла статуя римської богині квітів Флори. Бульвар Сен-Жермен. Латинський квартал. Місце зустрічі письменників, художників, режисерів, музикантів. Тут Аполлінер писав вірші. Тут зароджувався рух дадаїстів. Тут бували Сартр і Камю, Модільяні і Пікассо, Жан-Люк Годар і Франсуа Трюффо. Тут брала свій початок філософія екзистенціалізму. Може, було трохи сумно — втомливий день з уривками французьких і українських вражень, почуття невивершеності, сумнівів, пошуку. Може, підсвідомо шукала якоїсь внутрішньої географії, де б зв'язалися воєдино мої світи, де б перетнулися рідні люди, рідні слова, рідні речі. Де б відступила політика, актуальності, одвічні «прокляті питання» українських (і слов'янських) реалій, які нас завжди переслідують у Західній Європі. І раптом у цю мить — між ударами дзвонів на церкві Сен-Жермен-де-Пре, ароматами кави і гарячого вина, рухами художника за вікном, який складав свій мольберт, — дивне відчуття. Відчуття нізвідки — просто прийшло і годі: ніби почула голос Олі Богомолець. Трохи хрипкий. З сонячними модуляціями. Голос, що вміє ставати словом. Розчиняється в музиці. І водночас голос незалежний. Голос, який належить тільки собі — і людям, які його хочуть почути. І ще — належить слову, яке цей голос співає.

Досі не можу до кінця збагнути, чому він наздогнав мене у «Кафе де Флор» — магнетичному місці Парижа, зарядженому

енергіями екзистенціалістів і шансоньє, що були музичним супроводом цієї філософії. Але я відчувала вдячність тихому голосу Олі, що раптом зазвучав для мене у вібруючих світлотінях вечорового Парижа, з його невсипущим багатомовним гамором, сліпучою геометрією перенасичених людьми і машинами вулиць, модерністичними арками мостів над Сеною. Це не питання штучно вибудованих культурних інтерференцій, силового перечитання історичного факту. Це просто ті — часом досі невидимі для літературної теорії — українсько-європейські паралелі, які є глибинною матерією нашого культурного буття. І які дали нам змогу втриматися на фатальних віражах нашої історії, вижити і сьогодні бачити наше майбутнє на горизонті європейської цивілізації — попри все! Філософією екзистенціалізму перенизані шістдесяті роки в нашій літературі — незважаючи на те, що сама ця філософія була заборонена в тому театрі абсурду, що називався Радянським Союзом. Європейський екзистенціалізм як новітній стоїцизм, як інтелектуальна реакція на тоталітарну есхатологію ХХ століття мав своїм еквівалентом в українській літературі саме феномен шістдесятництва¹.

Повернення до особистісного виміру історії, моральна інтеріоризація історичного часу, аксіологічна зорієнтованість на суб'єктивність і неповторність людини в масифікованому й омологованому суспільстві, онтологічні питання людського існування, «абсурдний бунт» і вперте протистояння тиску Системи, сізіфова праця національного варіанта екзистенціалістського досвіду — все це є грандіозним і ще й досі не прочитаним здобутком шістдесятих, які дали початок новому розумінню слова в українській літературі і наситили духовною енергією боротьбу за незалежність України, за її суб'єктивізацію в історії. «Збунтована людина», «*l'Homme révolté*» Альбера Камю — з її індивідуальною відповідальністю та з її імперативом протистояння як організуючого «мірила» історії — стала новим протагоністом культури в розтерзаній війнами й тоталітарними режимами Європі. Бунт для Камю — це не просто можливість чи вибір. Це — *обов'язок свідомої людини*, яка обстоює своє право на життя. А кредо Камю: «Я бунтую, отже, я існую» — екзистенціалістська основа філософії шістдесятництва.

Не випадково музичним тлом французького екзистенціалізму стала традиція шансоньє — іронічних і драматичних, насмішкуватих і меланхолійних, а головне — індивідуальних голосів, що створили новий синтез музики й поезії, повернули поетичному слову не лише експресивну, а й філософську центральність у новому часі європейської культури. Шансоньє були і лишаються її унікальною музичною сторінкою. Звичайно, англомова музика — від геніальних бітлсів до недиференційованої попси — періодично витісняє музичні школи, народжені на інших європейських теренах. Але шансоньє непідвладні ані часові, ані модам, — мабуть, ще й тому, що належать до ревно окремійшньої і гордої французької — більш того, паризької! — культурної ідентичності з її часто аж дратуючим, але послідовним, доскіпливим

¹ Див. детальніше про це в моїй статті: Українські шістдесятники: філософія бунту // Сучасність. — 2000. — № 4. — С. 65—84.

та іронічним інтелектуалізмом. Власне, шансон — це інтелектуальна пісня, яка дала поетичному слову не знаний доти вимір, окреме життя у просторі музики, ставши софістикованою і водночас суворою й автентичною у своїй правдивості відповіддю на глибинні питання людського буття. Мелодія в цій традиції — не супровід, а інтегральна частина слова. А слово — хоч які б трансцендентальні смисли сублімувало — завжди у спосіб болючий і нерозривний пов'язане з реальністю. І не сила голосу важила — у шансоньє голоси були тихі, хрипкуваті, крім хіба Едіт Піаф, що стихійно розкочувала вогненний клубок свого голосу потаємними глибинами людського страждання. Важила індивідуальна доля, що проступала в пісні, момент переживання любові, чи розлуки, чи розриву, чи ностальгії, чи протесту, саркастичний коментар до безвиході людського існування або сповнений гіркоти і ніжності порух — відчайдушний порив зберегти, врятувати неповторність кожного моменту людської екзистенції. Важила індивідуальна манера виконання, важила навіть фізіономічна неповторність тих породистих облич з їхньою незмінною сумішшю іронії та печалі. Жорж Брассенс, який своїм голосом оксамитового ворона оповідав, що не буває на світі щасливого кохання, — «*il n'y a pas d'amour heureux*». Ів Монтан, чий голос, мов морська хвиля, змивав з піску кроки закоханих, що розлучалися, в пісні на слова Жака Превера «Мертве листя», «*Les feuilles mortes*». Жак Брель, що малював пронизливо печальним голосом похмурі пейзажі своєї Бельгії з її вічними дощами, сірим небом, камінними дияволами, що хапаються за хмари, і вітром з Півночі в «Рівнинній країні», «*Le plat pays*». Чи «муза екзистенціалістів», Жюльєтт Греко, в чиєму то притлумленому, то контрастному голосі, то в майже шепоті, сумному й іронічному, незвичним світлом променяють і стають неповторними «під небом Парижа» нібито й щоденні і водночас вічні речі, — аж до недавнього диска 2004 року з несподівано категоричною назвою: «*Aimez-vous les uns les autres ou bien disparaissez*»: «Любіть одне одного — або ж зникайте». Спливають роки, десятки нових шкіл і незмінно «остаточних» новацій струшують матерію музичної культури, а шансоньє ніби просто не здатні проминути і щоразу віддаровують тобі за повернення до них новими нюансами почуття, новими екзистенційними смислами, новими відтінками болісно відвертої правди життя.

Люблю цю музику з дитинства: Едіт Піаф, Азнавур, Ів Монтан — разом із Бахом і Шопеном, Славою Пшибильською і зонгами Брехта — були музичним тлом культурного і політичного протистояння шістдесятих, одним з аспектів їхнього глибинного європейського змісту. Саме з цього етичного й естетичного досвіду, з цієї закодованої спадкоємності — може, навіть на підсвідомому рівні — постає для мене алхімія голосу Олі Богомолець у його складному зв'язку з поезією Ліни Костенко. Оля Богомолець постає як шансоньє протестного Києва — і водночас міста софістикованих почуттів і природного буття, міста парадоксальних часових вимірів, міста готових до вибуху мистецьких енергій.

З Олею я не була спершу знайома. Просто чула її голос, її пісні по радіо і на дисках. І щоразу мене вражала ця незалежність, самостійність

її голосу — і водночас його синтез зі словом. Незалежність слова в цьому творчому синтезі — в його естетиці. Незалежність слова — у відсутності страху пережити індивідуальне й універсальне буття, не потрапляючи в пастку мод і трендів, загалом будь-яких зовнішніх імперативів: буття містерійне і конкретне, символічне і бунтівне, філософське і суспільне. Вірш не домінує над піснею, а пісня не домінує над віршем. Просто вони зустрілися, поважаючи взаємну суверенність естетичного простору, і тепер діалогують між собою, співіснують в окремому людському і творчому світі.

З чого постає потреба в цій естетичній суверенності? Наша сьогоднішня доба — це доба не шансонь, а виконавців пострадянського «шансону» з його принципово напівуголовою стилістикою. Читаю на сайті: «Скачать: Русские Шансонье!» (з одним «с»!): «Лучшие Блатные Медляки», «Липецкий зек став кращим шансонье Росії», «Пісні для вузького круга слухачів. З матерком, феней і різанням правди-матки — у душі “колгоспного панку”»... Не російська мова й не українська, ні граматики, ні правопису, а взагалі-то *недомова*, артикулювання недолуго дібраних складів. Ніколи раніше, як у ці нескінченні пострезимні роки, не виявлялося з такою загрозливою очевидністю, що сов'єтизація була не просто русифікацією, а — *плебеїзацією суспільства*. Що сов'єтизація була не лише нищенням національних культур, а *системною деструкцією культури взагалі* — культури як форми буття людини у світі, як форми комунікації, як форми передачі етичного й естетичного досвіду, як форми історичної й моральної пам'яті. Коли люди сприймають культуру крізь павутиння фальшивих інтерпретацій, коли відучуються залишатися наодинці з картиною, вслухатися в слово, занурюватися в музику, вони втрачають не лише здатність до естетичних переживань. Вони втрачають *етичне почуття життя*. Втрачають свою суб'єктність, а з нею — гідність, повагу, честь, любов, пам'ять. Обриваються всі зв'язки — людини з людиною, людини з природою, з доквіллям, з батьківщиною, з історією. Втрачається здатність дивуватися. Здатність усміхатися. Здатність читати думки. Здатність мислити в категоріях майбутнього. Втрачається, зрештою, та неловима матерія людської комунікації, яка називалася інтелігентністю. А це цілий комплекс людських стосунків, за відсутності якого відбувається неухильна варваризація життя. І цей процес може набрати незворотних форм. «Шансон» у таксі, мат у літературі, політики з лексикою урок із підвороття в діапазоні «братніх» і не дуже народів — це люмпен-слова, люмпен-стосунки, люмпен-політика, люмпен-персонажі, витрушені з бездонної скрині комуністичної Пандори. Опритомніти суспільство може лише дуже тривалим шляхом *повернення* до автентичних почуттів, значень, щоденних і позачасових параметрів існування, яке має вимірюватися базовими етичними критеріями.

А це означає, що треба вміти чути тишу — і чути одне одного. Оля Богомолець почула значення — і цезуру між значеннями, почула найсокровенніше — тишу слів поета. Їїню незалежність. Почула мовчання поета, «як зал філармонії. / Колонний / безсонний / смерековий зал». Зрозуміла нескáзаність і нескáзанність слів — «несказане

лишилось неказанним». Торкнула ті слова музикою. А головне — торкнула їх своїм розумінням, своїм досвідом, занурила їх у неповторний світ своєї особистості.

В одному з інтерв'ю Олю Богомолець запитали про її шляхетне походження — адже вона належить до аристократичного польсько-литовського роду, що корінням своїм углибає в XIV ст., має дворянський титул, герб і маєток, хоч і живуть там тепер інші люди. Зацитую — російською мовою, як в оригіналі:

«— Что для вас собственно аристократизм?

— Не буду изобретать колесо, вернусь к Бердяеву: три критерия — свобода, достоинство, честь. Наличие или отсутствие титула неприципально. Есть аристократизм, базирующийся на чистоте крови. Есть аристократизм нуворишей, базирующийся на материальном положении. А есть аристократизм духа. Вот Лина Костенко — абсолютный пример: она свободна от всех зависимостей, от наград, титулов, званий, вообще практически от всего»².

Лише по-справжньому незалежні люди вміють прочитати незалежність іншого. Але ця незалежність — ще й від внутрішньої самодостатності, від одночасного — й однаково динамічного — існування в різних людських, культурних, професійних вимірах.

Як поєднуються в Олі Богомолець лікар, музикант, антиквар, мистецтвознавець, меценат, видавець? Як співіснує в ній родовий аристократизм із пам'яттю в'язенської долі її предків? Кажуть про неї: вона лікує лазером і голосом³. Мабуть, і в одному, і в другому випадку — Оля доторкається до людей променем світла. Думаючи про неї, я згадую лікаря Ріє з роману Камю «Чума». Камю порадив нам усім простий спосіб жити гідно і з честю. Світ поділяється, як сказано в романі, на чуму та її жертв. Головне — не стати на бік чуми. А в лікаря Ріє окрема місія — дивитися чумі в лице, рятуючи людей. Знати про чуму все, але не злякатися, не відступити, а боротися з нею до кінця. Так би мовити, питома роль інтелектуала.

Нащадок древнього роду, Оля Богомолець — лікар у п'ятому поколінні, доктор медичних наук, заслужений лікар України, спадкоємець славетної лікарської династії, правнучка академіка Олександра Богомольця, чийм іменем у Києві названо парк, вулицю, Інститут фізіології НАН України, Національний медичний університет. А прапрабабусю Олі — революціонерку-народницю, керівницю київських народовольців Софію Богомолець — засудили до смертної кари 1881 року. Софія народила в Лук'янівській в'язниці сина Олександра — це був майбутній всесвітньо відомий учений-патофізіолог, президент АН УРСР Олександр Богомолець. За два тижні після пологів Софія піде етапом у кайданах до Сибіру — смертну кару, спасибі, замінили на довічні каторжні роботи у Нерчинських рудниках, куди свого часу були

² *Ольга Богомолец*: «Медицина должна достигнуть дна — только тогда проснется совесть» [Интервью: Д. Киреева] // Соціум. — 2009. — № 3.

³ *Ключковська Г.* Нащадок лікарської династії Ольга Богомолець лікує лазером і голосом // Український тиждень. — 2008. — № 8 (17), 19.02; <<http://www.ut.net.ua/art/168/0/191/>>.

заслані декабристи. Чоловіка Олександра, земського лікаря, теж посадять за революційну діяльність. Сина виховують родичі спершу на Полтавщині, а потім у Ніжині. І бачитиме він матір три дні у своєму житті. Збереться знову разом родина на Сибіру по багатьох роках митарств і страждань, та й то завдяки клопотанню Льва Толстого про дозвіл на зустріч. 1892 року хвора на сухоти Софія вже перед смертю — а було їй 36 років! — востаннє побачиться з родиною і подарує синові «Кобзаря» у зробленій власними руками обкладинці — тюремна мішкловина з вишитою на ній волошкою... А чоловік проживе до 90 років — але впродовж життя на жодну іншу жінку не кине погляд: такі були ці люди і такими були їхні стосунки. Так що в родині Олі, як каже вона про це в своїх інтерв'ю, в'язницю називають «генетичною батьківщиною». Та й Олександр Богомолець, дарма що вчений зі світовим іменем, встиг побувати у сталінські часи автором «псевдовчення» та «ворогом народу». Зрештою, хрещені Олі — Надійка Світлична і Євген Сверстюк — емблематичні постаті шістдесятництва. Не випадково і співає Оля — Олену Телігу, Стуса, Вінграновського, Ліну Костенко...

Мати чотирьох дітей, Оля назве найменшу донечку Софійкою. І, мабуть, не дивно, що цій маленькій захотілося народитися саме на Різдво. Всі діти музичні і співають. Магічний дотик до аранжування музики Олі — сина Андрія. У домі стоїть рояль, на якому грав Святослав Ріхтер. Після навчання в інституті імені прадіда Олю Богомолець відмовилися «розподілити», тобто працевлаштувати в радянських термінах, — чекали на поклін академічну родину. Ну бо як же обійтися без спроби принизити інтелігенцію? Не дочекалися. І на щастя — Оля спеціалізувалася у США: надіслала тези своєї кандидатської на Всесвітній конгрес дерматологів, а далі її запросив на навчання один із провідних світових дерматологів Бернард Акерман із Філадельфії. Заробляла на студії, співаючи. Тепер Оля Богомолець — член Американської академії дерматології, Нью-Йоркської Академії наук, координатор Європейської асоціації лазерної дерматології у Східній Європі. Заснувала клініку лазерної медицини, де має, як пишуть журналісти, маленький спартанський кабінет. Роками формує склад лікарів своєї клініки, а роботу медсестри тут можна отримати шляхом суворого добору, в якому важить не лише професійна компетентність, а й моральні якості. Не з чужих слів знає катастрофічний стан української медицини і вважає, що ця медицина йде до своєї загибелі. І лише тоді, коли буде нічого вкрасти, як каже у вищезитованому інтерв'ю, почнеться зворотний процес: відродження медицини шляхом викорінення корупції та шляхом модернізації. Оля їздить на конференції в Європу і по світу. І скрізь також з концертами — Франція, Швеція, Німеччина, країни Балтії, Польща, Америка, аншлаги, премії, інтерв'ю...

А в Україні її концерти — віддавна благодійні. Отримані за них гроші йдуть на лікування дітей з судинними пухлинами по всій Україні. Оля, зі своїми титулами «Княгині української пісні» та «Володарки оксамитового голосу», бореться проти епідемії туберкульозу в

Україні — у 2007—2008 роках Ольга Богомолець об'їздила з концертами жіночі тюрми та колонії для неповнолітніх, виступала часом у неможливих умовах, при температурі 11°, — якось її обігріли зеківською куфайкою. Співала також у Лук'янівській в'язниці, де народився її прадід. У першій половині 2009 року організувала Всеукраїнський благодійний марафон здоров'я: разом зі своїм лікарським штатом Оля провела безкоштовний огляд понад 65 тисяч дітей-сиріт та дітей з малозабезпечених родин, працювала в сиротинцях, школах-інтернатах (цікаво, що місцеві влади чинили перепони цій акції саме в областях з найгіршими соціальними показниками — на Луганщині, в Криму)⁴. Уже п'ять років, як Оля захищає Олександрівську (колишню Жовтневу) лікарню від системного дерибану і рейдерства київських влад, які мають намір спорудити поблизу лікарні чергову «висотку». На території парку ім. О. Богомольца забудовник вирубував 226 дерев. На цих мало ким помічених барикадах доблесні охоронці порядку б'ють старших людей, лікарів, і серед них — вісімдесятирічного батька Олі. Під час Помаранчевої революції Оля чергувала в пересувних бригадах, разом зі своїми колегами надавала медичну допомогу учасникам протестних акцій.

Оля Богомолець збирає старовинні ікони — і видає альбоми цих ікон. Це насамперед «домашні ікони». *Намолені ікони*, називає їх Оля. Ці ікони зберігають у собі тепло й затишок дому, якого вже давно немає, дотик рук різних поколінь, слова їхніх молитов. Є в неї й ікони-«сироти», жертви більшовицької зненависті до всього святого і до всього живого: ікони викинуті, спалені, поруйновані, обвуглена Пресвята Богородиця та прострілений Микола Чудотворець. Ікони, що стали «вікнами в позапростір»: цією цитатою з Василя Стуса Оля назвала свою виставку ікон і серію своїх альбомів⁵.

Знайшла звичне для пострадянської периферії руйновище в Радомишлі — і з'ясувала, що це, виявляється, українська папірня, заснована 1612 року. Вивезла десятками вантажівок 60 тонн сміття — і серед гранітних кряжів Радомишля забили джерела з чистою водою. Поставила пам'ятник засновнику цієї першої в Центральній і Східній Україні паперової фабрики — архімандритові Києво-Печерської лаври Єлисею (Плетенецькому). Паперу, що тут вироблявся, до речі, вистачило Лаврі на XVII й XVIII століття... Тепер тут постане етнопарк «Радомисльська папірня» родини Богомолець-Шереметьєвих і музей з унікальною колекцією — понад п'ять тисяч домашніх ікон та рари-

⁴ Миколук О. Дика природа та культурна людина, а не навпаки // День. — 2009. — 10.06; <<http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=275205&mainlang=ukr>>.

⁵ Ікони, зібрані Ольгою Богомолець, — найбільша в Україні колекція української домашньої ікони, за матеріалами якої видано чотири книги-альбоми. Див: Прут М. Заирнути в інший світ // Український тиждень. — 2008. — № 8 (17), 19.02; <<http://www.ut.net.ua/art/169/0/197/>>; Клименко В. Духовність через поліграфію // Україна молода. — 2008. — № 039, 27.02; <<http://www.umoloda.kiev.ua/number/1113/164/39779/>>; Олтаржевська А. Широко прочинені «вікна в позапростір» // Україна молода. — 2008. — № 044, 5.03; <<http://www.umoloda.kiev.ua/number/1118/164/39950/>>.

тетів родини⁶. Млин з бійницями перетвориться на музей, перлину історичної пам'яті. Те, що зруйнувала варварська тоталітарна система, те, що не відбудувала незалежна держава, те, що занедбало місто, повертає до життя двійко людей, подружжя. Щоправда, не завжди дістають розуміння: то цеглину хтось кине у вікно, то напише поблажливо в «*livejournal*», що «відновлення млина — затія прикольна, ще б ремонт дороги до цього місця проспонсорували — були б відвідувачі»⁷. Така собі постмодерна іронія, а самі — ні за холодну воду. Та хай там що, але це буде перший на Житомирщині етнографічний музей з відтворенням інтер'єру XVII століття — його реставрують зі збереженням старовинних ручних технологій. А поки — посеред живої ріки кам'яний ченець Єлисей сидить у кам'яному човні з кам'яною свічею і читає кам'яну книгу...

На тлі вже майже апокаліптичної деградації соціуму в посттоталітарній реальності — це будівництво якогось нового виміру культури. Абсолютна професійність — на тлі абсолютного дилетантизму. Абсолютна порядність — на тлі абсолютної безчесності. Шляхетна й мовчазна культурна багатовимірність — на тлі галасливого й агресивного невігластва. Бачимо вакханалію політиків, що розігрують країну — як шулери колоду карт. Бачимо олігархів — якихось міні-чінгісханів, що скуповують західні вілли та курсують яхтами вздовж Смарагдових і Лазурових узбереж, обікравши власну державу і своїх співвітчизників. Бачимо, як у центрі столиці в день Голодомору — 28 листопада — знову підводиться комуністичний бовван з реконструйованим носом: сюжет на Іонеско разом із Беккетом. А головне — суспільство й не здригнулося, коли хлопчикам, що відцюкали ніс Леніну, загрожували роки ув'язнення за таку «наругу». Бо ж залишити без кам'яного носа параноїдального сатрапа — це й сьогодні «злочин», а збудувати систему, яка змела з лиця землі десятки мільйонів людей, — це всього лише «временные ошибки партии». Тому бережно відновлено кам'яний ніс тому, хто давав накази: «Чем больше удастся расстрелять, тем лучше», «Расстрелять всех до одного»... Бо що таке людські життя супроти цієї потворної брили граніту? Пил під його кам'яною стопою. Тож не достріляне суспільство нічого, призвичаїлось, базарює на Бессарабці під незмигливим поглядом вождя: «новый тип советского человека» таки було створено. А християнський вимір *pietas*, милосердя, був знищений цими есхатологічними монстрами, що постали з безодні кримінального розуму. Тож і не дивно, що, як у романі В. Пелевіна «Шлем ужаса. Креатифф о Тесее и Минотавре», живемо в оточенні «Організмів» та «Монстрадамусів» з радянської лабораторії малих і великих Франкенштейнів.

⁶ Олексій Шереметьєв, чоловік Олі Богомолец, юрист, підприємець і колекціонер, має одне з найавторитетніших у світі приватних зібрань предметів мистецтва, старовини, етнографії та військової історії. Член Британського товариства дослідників Кримської війни. За матеріалами колекції Шереметьєва видано три книги; в Києві працює постійно діюча виставка «Військова слава України».

⁷ <<http://boga4.livejournal.com/100202.html>>.

Тому те, що робить Оля, — це насамперед *християнське відтворення життя* в усіх його вимірах. От, власне, природа автентичного аристократизму — не зверхній погляд недоторканної касты на смертних, а щоденна праця для людей, для тих, кому важко, для тих, хто не здатен сам дати раду своїм проблемам. Лише особистісний вимір дає енергію об'єднання. В омологованому суспільстві всі відчужені, жорстокі й ворожі. А мости від людини до людини будуються лише з виміру суб'єктивності, окремішності, особистої відповідальності, чекання на етичну відповідь від іншого. Все — на максимумі, на грані людських сил. Але потім — небо зазирає в душу. Як в Оліній пісні «Дітям»: укласти спати дітей, опинитися віч-на-віч із зоряним небом. Робити — і зробити. Категоричний імператив.

«*Kairos*» — так називається один з її дисків. По-грецьки — час. У греків було два слова на означення часу: «*кронос*» і «*кайрос*». «Кронос» — це час логічний і послідовний. А «кайрос» — «час Бога», час, у якому відбувається щось особливе з не відомими наперед наслідками, єдиний і неповторний вимір рішення. Час, коли людина має вчинити *етичну дію*. Для Гіппократа це критичний момент, у який людина має вилікуватися або вмерти, і доля людини залежить від вправності лікаря. Для військового стратега — момент, у який він має прийняти рішення, що забезпечить перемогу або призведе до поразки. Для мореплавця — хвилина, в яку він має вибрати той курс корабля, що не дасть морю його поглинути. «Кайрос» для політика — момент відповідальності, коли він має вирішити: мир чи війна, альянси чи розрив альянсів, а водночас і долю свого міста, долю своїх співвітчизників. Для письменника — сказати єдино потрібне слово в єдино можливий момент... Кайрос — бог минушого часу, часу, в якому людина може протиставити свою волю Фатуму. Тому «кронос» — це кількість часу, а «кайрос» — якість часу. Словом, екзистенціалізм, як його розуміли древні. Час переходу, можливості, будови майбутнього, час творення нового, форму і зміст якого дає людина своєю дією, своєю волею, своєю етикою. «Час, наповнений змістом», як співає Оля. Зміст, суть, і — жодної риторики, жодного патетичного слова. А якщо слова — то лише ті, що говорять з музикою. Слова, що сповідаються музиці. І які стають, мов ікона, — «*вікнами в позаростір*».

І це також відтворення глибинної традиції власне українського аристократизму — ще з того XVI—XVII ст., коли на всіх рівнях культури першочерговою цінністю суспільства вважалися свобода і гідність людини — моральна, професійна, національна: людина була «образом Божим», трималася віри як пам'яті роду. Юнаки пішки прямували до Європи за наукою — вчитися в польських, німецьких, італійських університетах. Козацькі ватажки починали свій шлях з коментування античних авторів у західних атенеях. Навіть сироти могли вчитися в слов'яно-греко-латинських школах та Києво-Могилянській академії. Православні спудеї повинні були вміти віршувати латиною. І все посполите рушення разом зі своїми інтелектуальними та військовими провідниками — словом, народ в автентичному розумінні — боролосся за свободу, але не для того, аби збавити інші

народи життя і волі, а щоб жити зі своїми сусідами, як «вільний з вільними, рівний з рівними»...

Незнищима матриця цієї шляхетності — у здатності Олі жити одночасно на різних рівнях своєї індивідуальності. У неї тільки дві руки, щоб усе це встигати, але єдина душа — душа, здатна вмістити весь космос цих проблем. Етика і свобода, стоїцизм і солідаризм, естетика і людина як міра всього сущого — культурні виміри, відроджені в українській літературі в шістдесятих, — повертаються в музиці цієї фантастичної жінки з тривожними і водночас іронічними, але завжди теплими й усміхненими очима. Оля завжди залишає відчуття реалізованої людини і щасливої жінки — і, напевно, такою вона є. А зрештою, що треба для щастя? «Для щастя мені досить книжкової полиці, дощу за вікном і голосу в сусідній кімнаті»⁸. *Мінімалізм істинного максималіста.*

Іноді в розмові — сяє карими очима, летючий усміх — і розумієш: ця жінка живе зі швидкістю світла. Чи янгол заблукав по світах і втрапив собі в Олю — а тепер розправляє крила і змушує її прямувати скрізь, де складно, скрізь, де є потреба смислу, допомоги, творення.

Говорили якось з Олею Сенюк — перекладачем-скандинавістом, дружиною (вже вдовою, але завжди дружиною) Євгена Поповича, ще одного шістдесятника, видатного перекладача, що інтегрував в українську культуру німецьку філософію та прозу, — говорили про Олю Богомолець, про маму, а також про геніально барокового Сергія Якутовича, про священика і блискучого читця Петра Бойка, причетних до перевидання «Берестечка» Ліни Костенко в «Либеді» 2010 року. Про Івана Марчука, чиї малюнки стали музикою кольору в цій книжці. Так, якось ніби всі зібралися разом — люди, здатні співпрацювати одне з одним, здатні розуміти одне одного. Оля Сенюк раптом сказала: «Мені здається, що будинки, в яких вони працюють, мають світитися наскрізь»...

А мабуть, вони й світяться. І майстерня Івана Марчука мені засвітилася. Згадую вісімдесяті, приголомшливе відкриття: Господи, в нас є такий художник?! Всі шістдесяті в нас його відбирали — заборонами, неможливими умовами для праці, забуттям. Ще й в момент агонії системи, пам'ятаю, хтось доганяв: і «націоналіст» із «формалістом» разом, і картини похмурі, не інак, як критика нашої світлої радянської дійсності і ще світлішого майбутнього... У цивілізованій країні йому би за життя поставили майстерню-музей у центрі столиці. А в ті роки — ніби й не було Марчука: виставкові зали, заповнені мальовидами Леніна, доярок і трактористів. Марчук — магнетичне взаємне перетікання світла й темряви, порушення перспективи і пропорцій, застигла нерозпруженим клубком симфонія переплетених ліній, сюрреалізм і реалізм у такому природному синтезі, що це вже

⁸ *Ольга Богомолець*: «Для щастя мені досить книжкової полиці, дощу за вікном і голосу в сусідній кімнаті» [Інтерв'ю: М. Ситник] // Дзеркало тижня. — 2002. — № 49 (424), 21—27.12; <<http://www.dt.ua/3000/3855/37126/>>.

якийсь окремий позаземний світ. І те велике червоне яблуко на снігу серед маленьких хат, і ті високі старі, що до тих своїх менших від них хатин примерзли тінями, і ті круточолі апостоли, крізь яких прозирає есхатологічна порожнеча світу, — все це стереоскопічна орфічна символіка всього живого і суцього. Деревя, люди, звірі, птахи, сні — трансцендентна круговерть конкретних пережитих смислів. Марчук любить зиму — туман, паморозь, іній... Здається, торкнешся картини — і свіжо відчуєш холод. Ніхто не дізнається, як він малює ті картини. Як батько-ткач у тернопільському селі ткав нитку, так син «пльонтає», як каже художник, тисячі ниток незримого космічного полотна. Не в техніці справа. Ці картини приснились — і постали. Апокаліпсис і ноктюрн, пластика молитовної тиші, аскеза і вибух життя. А потім — квіти, квіти, квіти — найнеймовірніших форм і кольорів. Квіти космічні, ростуть на іншій планеті. Замерзлі кольори стали монохромною гамою в сюрреальних пейзажах «Білої Планети-1», «Білої Планети-2»... «Я пишу все для райської цієї планети, але живу у пеклі». І Шевченків «Кобзар» в оформленні Марчука — що б сказала про нього Софія Богомолец? Люди зі знятою шкірою, люди, сплетені з оголених нервів і сухого гілляччя, тіні «на нашій, не своїй землі». А потім раптом — умовність, не люди — пересотані кольором постаті. Кубічно розколоти лики музикантів з розбитими інструментами, з затислими на них пальцями Паганіні. А далі знову — абстракціонізм, «Четвертий вимір» — розщеплена матерія пішла ламаними лініями і каскадами кольорів — згадати б тут Джексона Поллока з його експресіоністичними абстракціями, але не згадаєш, бо там — вичахла стерильна матерія, а тут матерія, що протестує, вивільняє себе з себе, творить і перестворює...

Марчук починав з «Голосу моєї душі», а нині пише «Погляд у безмежність». А зрештою, одна безмежність продовжує іншу. Було дитинство в селі на Тернопільщині, де фарб не знайти, то почав малювати квітковим соком — з блакитних і жовтих квітів робив акварельку для українського прапора. Було мозаїчне панно «Ярослав Мудрий» в Інституті теоретичної фізики АН УРСР у Феофанії. Було життя скрізь по світу — і в самому центрі Манхеттена. Марчук бачив, як падали Манхеттенські вежі — на тлі спокійного неба хмарочоси склалися, мов «карткові будиночки», і стогнала земля. І сказав про це коротко і пророчо: «Ті будинки-близнюки видалися мені двома великими сірниками»⁹. З тих есхатологічних сірників постала Велика Світова Пожежа.

А потім знову — по всьому — Україна. Пішки ішов від Трипілля до Канева — шукав собі пристановища після Манхеттена. Знайшов — над водою. Щоб з порога малювати простір. Щоб тримати вранішнє сонце в долонях. Щоб — як «хіндуси» у священну ріку Ганг — вступати

⁹ *Іван Марчук*: «Не можу погодитися, коли мій портрет Юценка інтерпретують як пророцтво Помаранчевої революції й особистої драми Віктора Андрійовича...» [Інтерв'ю: *Л. Журавльова*] // *Дзеркало тижня*. — 2005. — № 39 (567), 8—14.10; <<http://www.dt.ua/3000/3760/51428/>>.

у святу ріку Дніпро... Марчук — характерник, щезник, був і зник, пішов малювати. Дім художника — мольберт. «Бог прив'язав мене до мольберта». 2004 року був закладений фундамент музею Марчука на Андріївському узвозі. Так і не побудований. Андріївський узвіз тепер — не український Монмартр, а стовковисько рейдерів, що відбирають у художників майстерні. Роки спливають. «Доля країни — моя хвороба. [...] Хотів би так, аби хтось мене вивіз звідси до нормальної країни і дав пожити спокійно, але нема такого». Як сумно читати такі слова. «Хотів би втекти, але не можу»¹⁰. Боролися за свободу, вірилось у свободу — а потім її знову відбирали. І знову відберуть.

Думають, що відберуть. Над Митцем жодна політика не владна. Марчук — «це планета, яка крутиться тільки навколо власної осі, і нікуди вона зі своєї орбіти не зійде». Його природний простір — як у Бога — небо: «Якби сказали небо розмалювати і дали б на це кілька тисяч років — розмалював би — і ніде не повторився б!»¹¹

Свобода — це стан душі, каже Марчук. Бо він написав безліч картин. І одну-єдину — Всесвіт, підсвічений пензлем у його руках.

На цій ноті світла хочу завершити. Світиться і той будинок, де Оля Сенюк працює і де Євген працював. Я бачила, як світився будинок, коли він був зовсім темний, бо ще й ліхтарі гасили у дворі задля економії — криза початків незалежності, політики, що швидко зорієнтувалися, почали по-бандитськи розкрадати країну, рахунок уже йшов на мільярди, — а Оля з Євгеном сиділи взимку в холодній квартирі і не вмикали електричної пічки. Щоб не відібрати у своєї Незалежної Держави навіть дрібочки струму, аби вона вистояла супроти всіх лих... Сумління — беззахисне і небережне. Це як Марчук розповідав, що хлопчиком дістався був до воронячого гнізда і його сколошків. А потім почувався винуватим усе життя перед вороною. Вже та ворона його забула, а він усе її малював... Ніби вибачався. Етика — в мінімальному і грандіозному — відповідальність за все, що робиш, думаєш, відчуваєш. Етика з величезної літери, така смішна для багатьох сьогодні, така наївна й непотрібна. Темний будинок і справді світився відданістю, «вищою вірністю» цих людей. Божевільна віра, божевільна надія, божевільна любов усе тих же Шістдесятих, без яких би не відбулася ця незалежність.

Він божевільний, кажуть. Божевільний!
Що ж, може бути. Він — це значить я.
Боже — вільний...
Боже, я — вільний!
На добраніч, Свободо моя!

Заборонений у шістдесяті «Ван-Гог» Ліни Костенко.

«Я залишаю Сізіфа біля підніжжя гори! — писав Камю. — Він завжди віднаходить свій тягар. Але Сізіф навчає нас вищої вірності, що

¹⁰ <<http://golosna.ucoz.ua/publ/1-1-0-1/>>.

¹¹ Іван Марчук: «Я міг би розмалювати небо і не повторитися» [Інтерв'ю: Л. Островська, Г. Саловська] // Вільне життя плюс. — 2009. — № 37 (15045), 15.05; <http://vilne.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=314:marchuk&catid=8:almanah&Itemid=5>.

відкидає божества і сама піднімає камінні брили. (...) Кожна скалка того каменя, кожен полиск мінералів тієї гори, вкучаної в ніч, самі собою творять світ. Боротьби за вершину досить, аби наповнити серце людини. Маємо уявляти Сізіфа щасливим»¹². Кайрос Сізіфа — в момент, коли камінь знову скотився з гори, мати силу підняти голову і побачити вершину.

Ліна Костенко — інакше, але про те ж саме у вірші «Тінь Сізіфа»:

Ще крок, Сізіфе. Не чекай на оплески.
Для глядачів тут сцена закрута,
де чорний беркут з крилами наопашки
хребет землі до сонця поверта.
А ми йдемо, де швидше, де поволі.
Йдемо угору, і нема доріг.
І тінь Сізіфа, тінь моєї долі...
І камінь в прірву котиться з-під ніг...

У цьому вірші є й згадка про Євгена Поповича, «Мефістофеля в кедах», у часи карпатських мандрів. Коли «Мефістофель в кедах» пішов із цього життя у мандри не гірські, а небесні, в нього лишився на столі незакінчений рукопис перекладу Мартіна Гайдеггера, одного з основоположників екзистенціалізму...

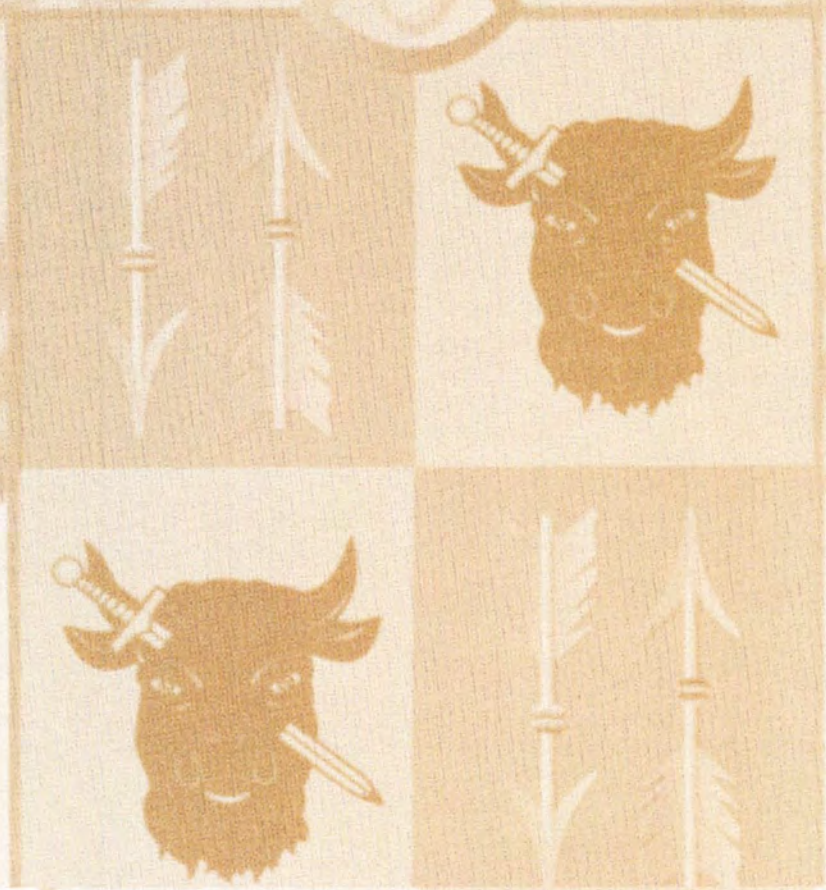
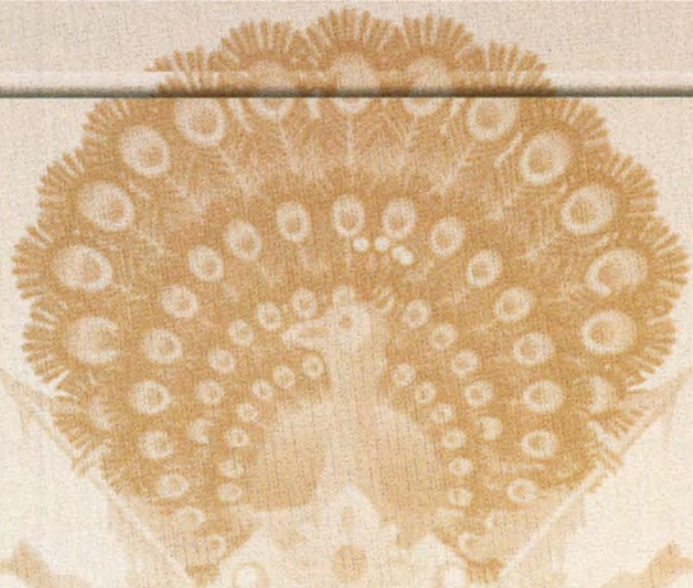
Навпроти «Кафе де Флор» — церква Сен-Жермен-де-Пре, найдревніша церква Парижа. Її почали будувати ще за Середньовіччя, в часи Карла I Великого, імператора Священної Римської імперії. Сюди могла прийти Анна Ярославна, королева Франції. Тут похований Декарт. І польський король Ян Казимір. На королівському саркофазі — барельєф скульптора Жана Тібо. На барельєфі зображено битву під Берестечком... Реалістично і фактурно — XVII століття вривається у XX-те, розплавлений метал трагедії минулого застигає в довершених формах, над якими не владен час. Подивитися. Доторкнутися. Прислухатися. Зрозуміти. Відстані в культурі — відносні. І географічні, й часові. От і вибудувалася внутрішня географія, де зв'язуються воедино світи, де перетинаються рідні люди, рідні слова, рідні речі...

Голос говорить із вітром, мандрує поруч і далеко, єдиний і неповторний у кожному окрему мить. То даленіють, то наближаються акорди гітари. Голос флейти шукає голосу жінки. Голос жінки стає голосом флейти. Тихі каскади фортеп'яної музики. Хвилі ритму — як хвилі невидимого і незглибимого моря душі.

Потреба «слова, як молитви».

Київ—Рим, осінь 2009 р.

¹² Camus A. Il mito di Sisifo (Trad. it.). — Milano: Bompiani, 1942. — P. 121.

С. Богачева

І знову пролог (Гіацинтове сонце)

Ма - ю день, ма-ю мить, ма - ю

віч-ність со-бі на ос-та-чу. Ма-ла

ша-стя сво-є, про-мі-ня-ла йо-го на бі-ду.

Го-лу-би-ми до-ща-ми сто

раз над то-бо-ю за-пла-чу. Гі-а-

цинтовим сон-цемсто раз над то-бо-ю зій-ду.

Го-лу-би-ми до-ща-ми сто

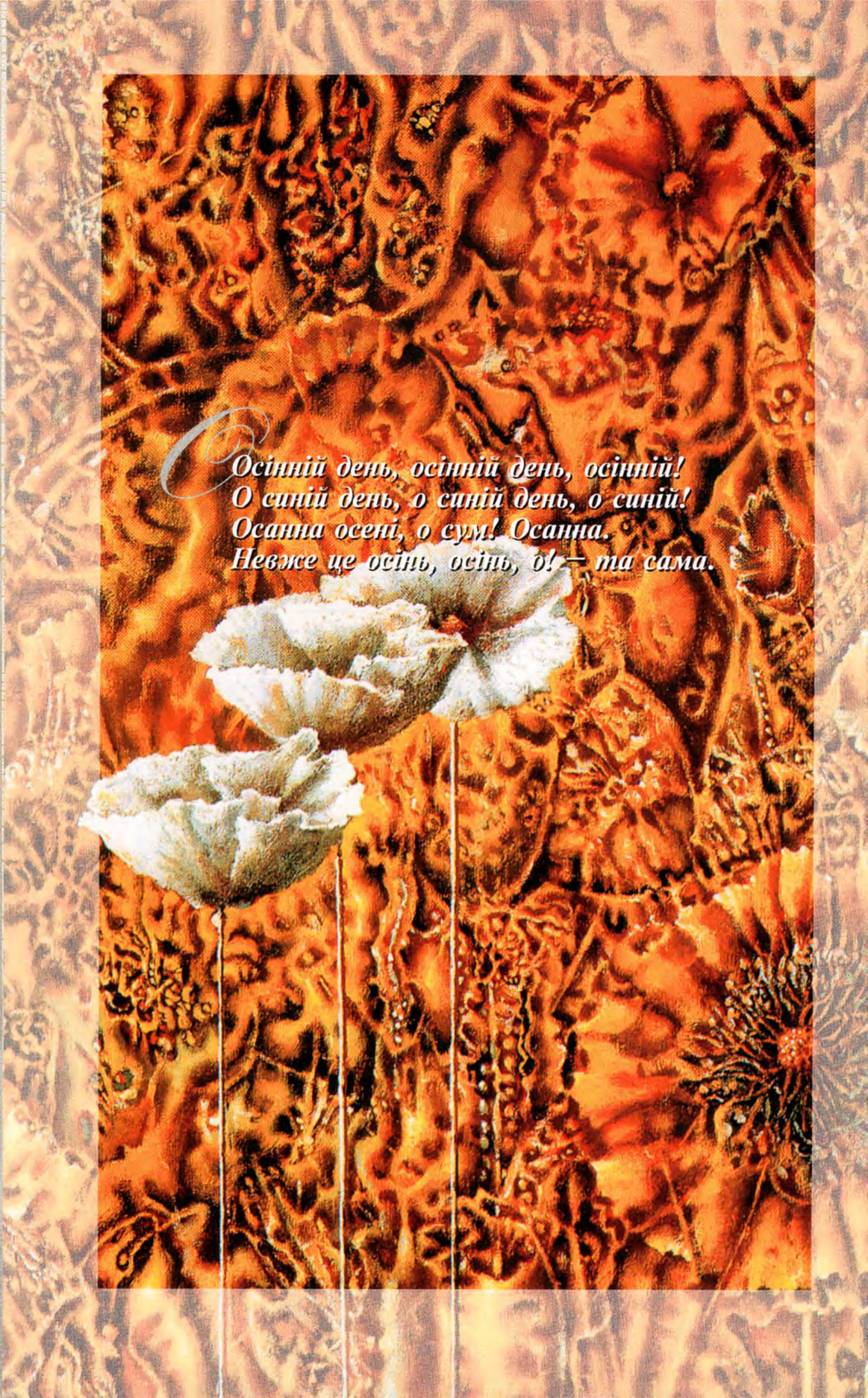
раз над то-бо-ю за-пла-чу. Гі-а-цин-то-вим

22 Dm Eb A7
сон - цем сто раз над то - бо - ю зій-

24 Dm 1,2. Dm 3. Eb A7
ду. -ду. сто раз над то-бо-ю зій-

27 Dm Eb A7 Dm
ду. сто раз над то-бо-ю зій - ду.

*Осінній день, осінній день, осінній!
О синій день, о синій день, о синій!
Осанна осені, о сум! Осанна.
Невже це осіть, осіть, о! — та сама.*

«Осінній день, осінній день, осінній!»

Em

О - сін - ній день, о - сін - ній день, о -

2 Am H7

сін-ній! О си-ній день, о си - ній день, о

4 Em Em

си-ній! О-сан - на о - се - ні, о сум! О-

6 Am

сан- на. Не-

7 H7

вже це о - сінь, о - сінь, о! - та

8 Em Em для закінчення

са - ма. Не - вже це

10 Am H7 Em

о - сінь, о - сінь, о! - та са - ма.

*В дні, прожиті печально і просто,
все було як незайманий сніг.
Темнооким чудесним гостем
я чекала тебе з доріг.*

«В дні, прожиті печально і просто»

E m

В дні, про - жи - ті пе - чаль - но і

3 A m D7

про - сто, все бу - ло як не -

6 G H7

зай - ма - ний сніг. Тем-но-

9 E m A m

о - ким чу - дес - ним гос - тем

12 F#7 H7

я че - ка - ла те - бе з до - ріг.

16 E m

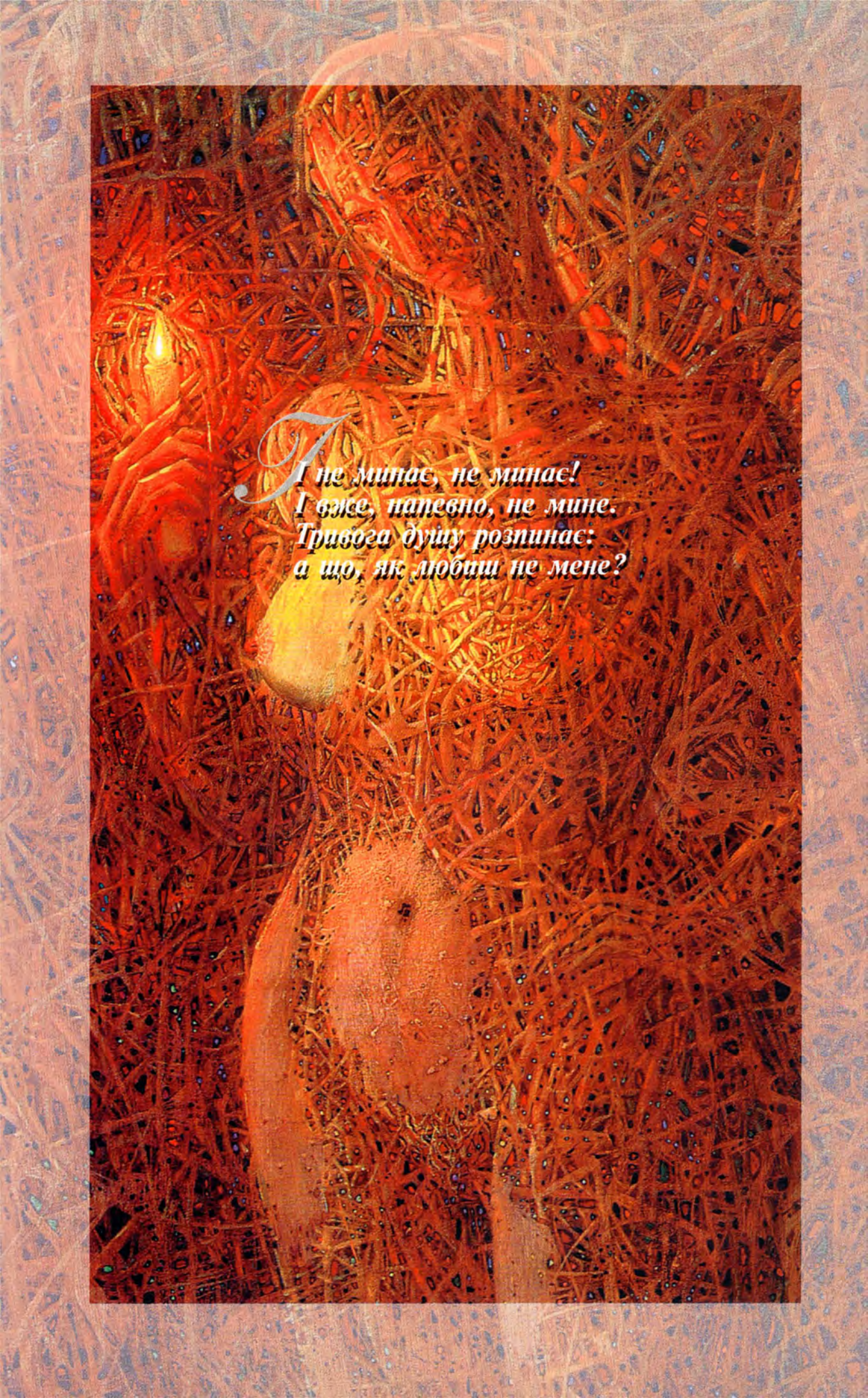
Тем-но - о - ким чу - дес - ним

19 A m F#7

гос - тем я че - ка - ла те -

22 H7 E m

бе з до - ріг.

*І не минає, не минає!
І вже, патетно, не мине.
Тривога душу розпинає:
а що, як любиш не мене?*

«І не минає, не минає!»

Am Dm

І не ми - на - є, не ми-на-є! І вже, на-

3 G7 C Am

пєв-но, не ми - не. Три-во-га ду-шу роз-пи-

6 Dm G7 C

на-є: а що, як лю - биш не ме-не?

9 E7 Am Dm

Я по ла-ти-ні: а - мо-ре

12 Am Dm 3-3 Am

а - мо! Не-вже від цього ря-тун-ку не-ма - є? А

15 Dm Am Dm Am

мо - ре, ма - мо, а мо - ре, ма - мо,

19 E7 Am 1, 2, 3.

теж не ми - на - є.

22 E Am E

25 Am

«Очима ти сказав мені: люблю»

Нм Нм/G#

О - чи - ма ти ска-зав ме-ні: люб-

2 C#7

лю. Ду-

3 F#7

ша скла - да - ла свій тяж-кий ек-

4 Нм

за - мен. Мов ти - хий

5 Em A7

дзвін гір-сько - го кри-шта-

6 D Нм

лю, не-

7 Em F#7

ска - за - не ли - ши - лось не - ска-

8 Am H7

зан - ним. Мов ти - хий

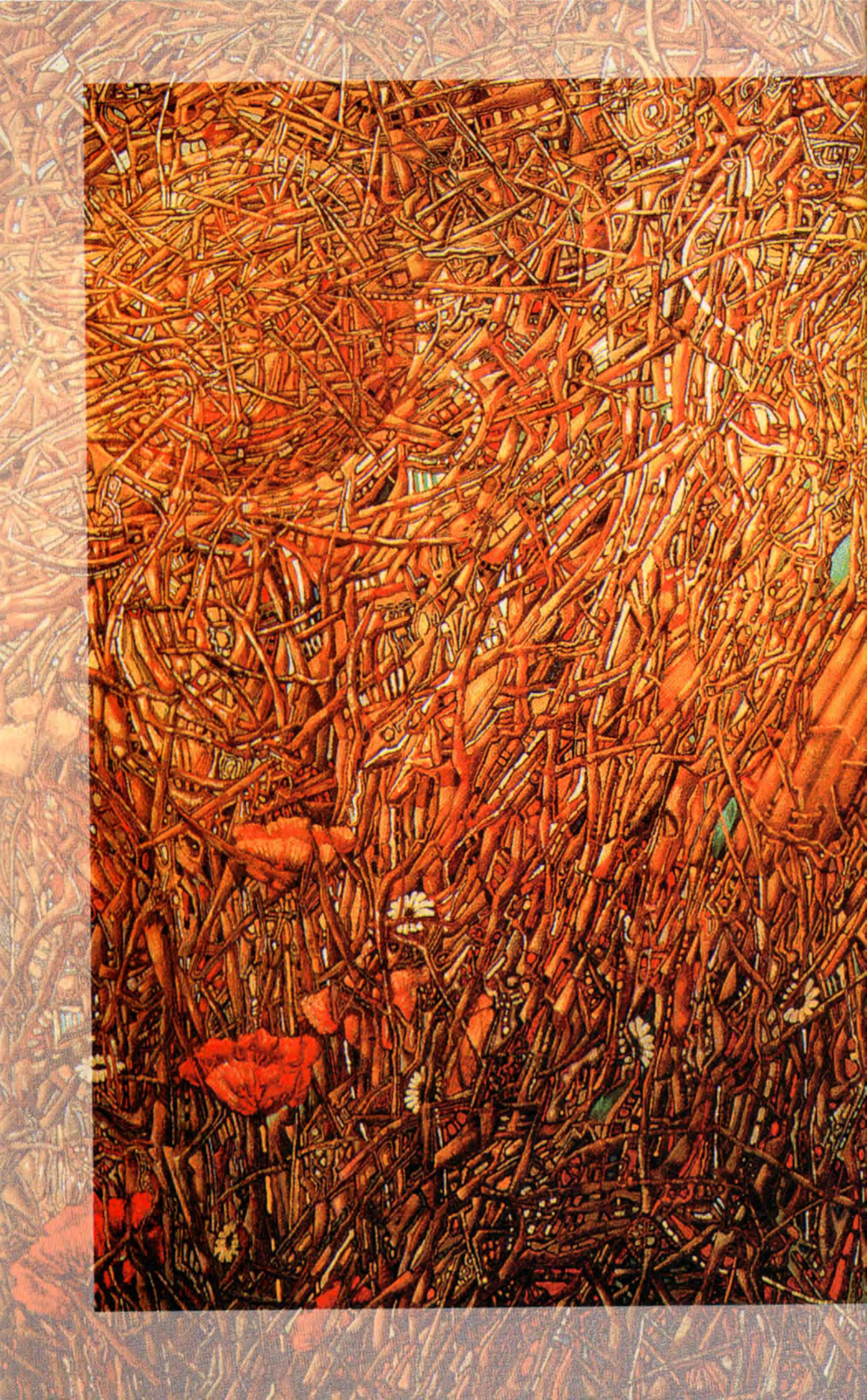
9 E m A 7
дзвін гір - сько - го кри-шта-

10 D H m
лю, не-

11 E m F # 7
ска - за - не ли - ши - лось не - ска-

12 H m
зан - ним.

«Чоловіче мій, запрягай коня!»

D m

Чо - ло - ві - че мій,

2 G m

за - пря - гай ко - ня!

4 A 7

То не кінь, а змій, —

6 D m

ми - го - тить стер - ня.

8 1, 2, 3, 4. G m

До-бе - ре - мо - ся за три го-

10 D m

ди - ноч - ки за сто-

11 A 7 D m

над - цять верст до ро - ди - ноч - ки.

13 D m 5. *Ad libitum*

rit. Чо-ло-

15 G m
ві - че мій, за - пря-

16 D m
гай ко - ня! То не

17 A 7
кінь, а змій, — ми - го-

18 D m/A A 7 D m
тить стер - ня.

*Хай буде легко. Дотиком пера.
Хай буде вічно. Спомином пресвітлим.
Цей білий світ — березова кора,
по чорних днях побілена десь звідтам.*

«Хай буде легко. Дотиком пера»

Voice

Хай бу - де лег - ко.

2

До - ти - ком пе - ра.

3

Хай бу-де віч - но. Спо-ми-

4

ном пре - світ - лим.

5

Цей бі-лий світ — бе - ре - зо-

6

ва ко - ра, по

7

чор - них днях по - бі - ле - на десь

8

звід - там.

«Що в нас було?»

С m F m G7

Що в нас бу - ло? Лю-бов і

2 С m F m G7

лі - то. Лю-бов і лі - то без три-

4 С m C7

вог. О - це і

5 F m B7 E♭

все. А вза-га- лі - то не

7 F m G7

так і ма-ло, як на

8 С m C7 F m B7

двох. О-це і все. А вза-га-

10 E♭ F m G7

лі - то не так і ма-ло, як на

12 С m C7 F m B7

двох. Ось на - ші но - чі

14 E \flat C m F m B 7
сер-пень виж-не, про-ко-тить ве-ре-сь

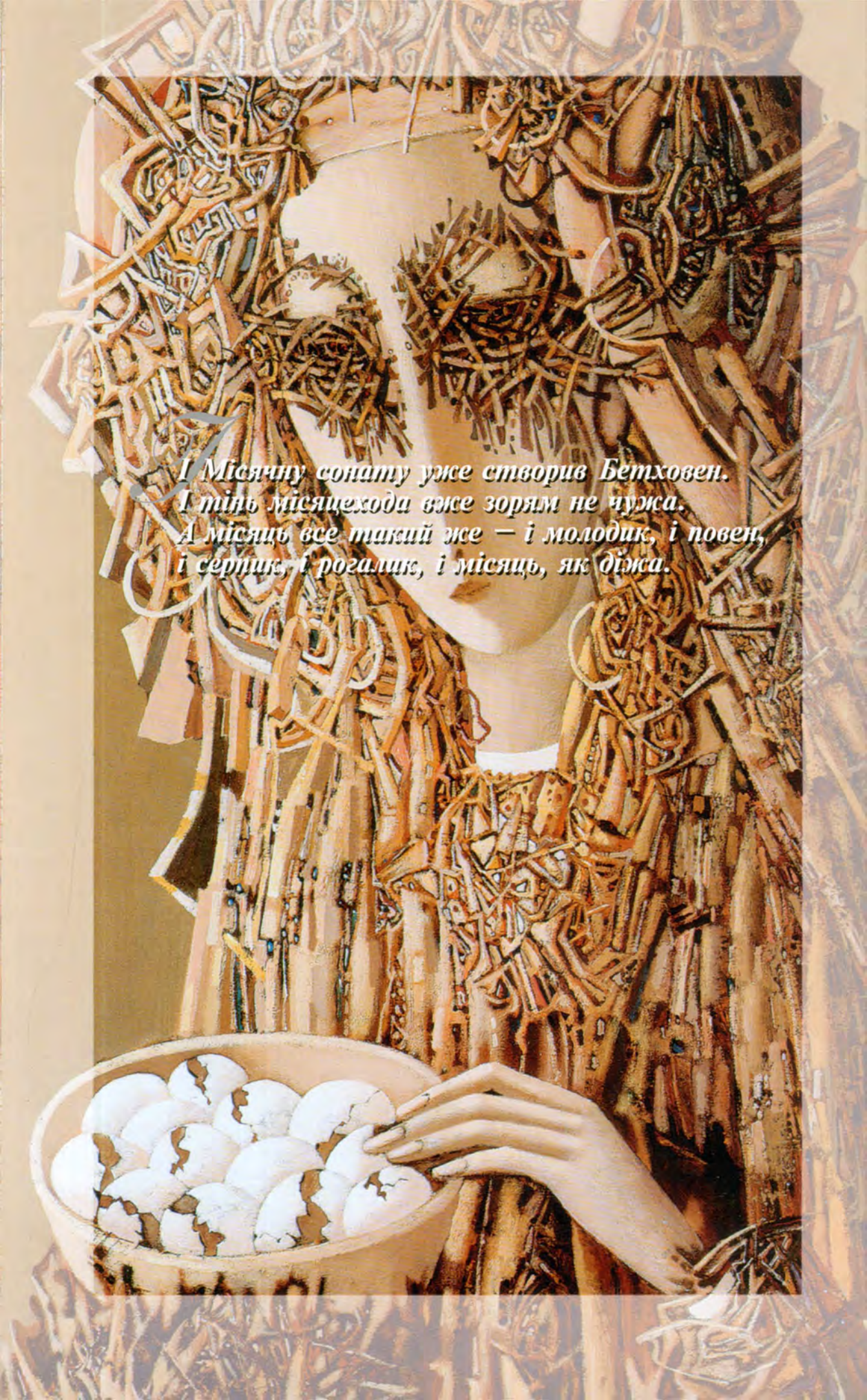
16 E \flat C 7 F m B 7
гро-ми, і вро-дить не-бо

18 E \flat C m
ди-во-виж-не скля-

19 F m G 7
ни-ми зо-ря-ми зи-

20 C m^{1, 2.} C m
ми!

*І Місячну сонату уже створив Бетховен.
І тінь місяцехода вже зорям не чужа.
А місяць все такий же — і молодик, і повен,
і серпик, і рогалик, і місяць, як діжа.*

«І Місячну сонату уже створив Бетховен»

Dm E7
1 Мі - сяч - ну со - на - ту

3 A7 Dm D7
у - же створив Бет - хо - вен. І тінь мі - ся - це

6 Gm C7 Fmaj
хо - да вже зо - рям не чу - жа. А

9 D7 Gm C7
мі - сяць все та - кий же — і моло - дик, і

12 F D/F# Gm
по - о - вен, і сер - пик, і ро -

14 Dm G A7 Bmaj7
га - лик, і мі - сяць, як ді - жа. І

17 Gm Dm A7
сер - пик, і ро - га - лик, і мі - сяць, як ді - жа.

20 Dm 1, 2, 3. | 4. Dm

«Двори стоять у хуртовині айстр»

Нм

Дво - ри сто-ять у хур-то - ви - ні

2 Ет

айстр. Я-

3 А7

ка ро - же - ва й си - ня хур - то-

4 D F#

ви - на! А-

5 Нм

ле чо - му я ду - ма - ю про

6 Ет

Вас? Я

7 А7

Вас дав - но за - бу - ти вже по-

8 D F#7

вин - на. А-

9 Hm Hm/A Em
ле чо-му я ду-ма - ю про Вас? Я

11 F#7
Вас дав - но за - бу - ти вже по-

12 1, 2. Hm 3. Hm
вин - на - вин - на. А - ле чо-

14 Em F#7 Hm
мусь я ду - ма - ю про Вас...

*І як тепер тебе забути?
Душа до краю добрела.
Такої дивної отрути
я ще ніколи не пила.*

«І як тепер тебе забути?»

1 Hm

і як те - пер те - бе за-

2 Em F#7

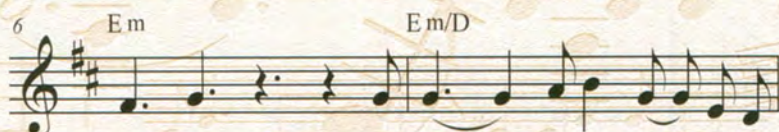
бу - ти? Ду-ша до кра-ю до - бре-

4 Hm H7

ла - а. Та - ко - ї див-но - ї от-

6 Em Em/D

ру - ти я ще ні-ко - ли не пи-

8 F#7 Em

ла. Я ще ні-ко - ли не пи-

10 F#7 1, 2, 3. F#7 4. Hm

ла.

«Ти половиць, ти правнук печеніга»

D m

Ти по-ло-вєць, ти пра - внук пе-че-

3 *A 7* *G m*

ні - га, з чу - жо-ї му - ки

6 *A 7* *D m*

і з чу-жо-ї Мек - ки. Я

9 *D 7* *G m*

жду те - бе, і я вже по - чор - ні - ла

12 *G m/F* *Em7b5*

на цих віт-рах од го - ря і од

15 *A 7* *G m*

спе - ки. Сто - ять в сте-пу бра-

18 *A 7* *D m*

ти мо - ї кур-га - ни. На

21 *G m* *C 7* *F*

столь-ний Ки - їв су - неть-ся на - ва-

24 D7 Gm A7
ла. Ми стрі-не-мось. Ми бу-дем во-ро-

27 Bmaj7 1, 2, 3. Gm
га - ми. Я вже на те - бе

30 A7 Dm
меч на-го - ту - ва - ла.

33. Bmaj7 G°
Я вже на те - бе

35 A7b5 Dm
меч на - го - ту - ва - ла.

«Ті журавлі, і їх прощальні сурми...»

Нм Е m F#7

Ті жу-рав - лі, і їх про-щаль-ні

2 Нм

сур - ми... Тих від - лі-

3 Е m F#7

тань сю - ї - та го - лу-

4 Нм Н7

ба... На - тяг - не

5 Е m А7

дош сво - ї о - сін - ні

6 D Нм

стру - ни, тор - кне ті

7 Е m F#7 Нм Н7

стру - ни паль-чи-ком вер-ба. Мар-ну-

9 Е m А7

ва - ли лі - теч - ко, мар - ну-

10 D Hm
ва - ли. А те-

11 E m F#7
пер о - сін - ні вже кар - на-

12 Hm H7
ва - ли... Мар - ну-

13 E m A7
ва - ли лі - теч - ко, мар - ну-

14 D
ва - ли. А те-

15 E m F#7
пер о - сін - ні вже кар - на-

16 Hm 1, 2. Hm 3.
ва - ли... *rit.*

«Недуманно, негадано»

The image shows a musical score for a song. It consists of nine staves of music, each with a line of lyrics underneath. The music is written in a treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a time signature of 12/8. The lyrics are in Ukrainian. The chords are indicated above the notes.

1 Hm
Не - ду - ма - но, не -

2 Hm Hm Hm/A
га - да - но за - біг - ла в глу-хо-

4 Em Em
мань, де сос - ни пах - нуть

6 F#sus4
ла - да - ном в ка - диль - ни - цях сві-

8 F#7 H7
тань. Де ве-чір пах - не

10 Em F#7
м'я-то-ю, аж хо-лод-но джме-

12 Hm Em
лю - у. А я те - бе, а

14 Hm Em F#7
я те - бе, а я те-бе люб-

16 1, 2. Hm | 3. Hm

лю! А

Detailed description: This block contains the first two staves of music. The first staff starts at measure 16 with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a common time signature. It features a melodic line with a dotted quarter note, a quarter note, and a half note. Above the staff, the first ending is marked '1, 2.' with a fermata over the notes, and the second ending is marked '3.' with a fermata. The chord 'Hm' is indicated above the staff. The lyrics 'лю!' and 'А' are written below the notes.

18 Em Hm

я те-бе, а я те-бе а

Detailed description: This block contains the second staff of music, starting at measure 18. It continues the melodic line with a dotted quarter note, a quarter note, and a half note. The chords 'Em' and 'Hm' are indicated above the staff. The lyrics 'я те-бе,' and 'а я те-бе а' are written below the notes.

20 Em F#7 Hm

rit.
я те-бе люб - лю!

Detailed description: This block contains the third staff of music, starting at measure 20. It features a melodic line with a dotted quarter note, a quarter note, and a half note. The chords 'Em', 'F#7', and 'Hm' are indicated above the staff. The tempo marking '*rit.*' is placed below the first note. The lyrics 'я те-бе люб - лю!' are written below the notes.

*А що? Ї ї спочину на хвилинку.
Сама собі запалюю ялинку.
Ліхтарикі нехай замерехтять,
сніжиночки нехай собі летять.*

«А що? І я спочину на хвилинку»

Dm G Dm
 4 A7 Dm
 А що? І я спо - чи - ну на хви-лин-
 7 Gm C
 ку. Са - ма со-бі за-па-
 10 G Dm
 лю - ю я - ли - и - и - ин - ку.
 12 A7 D7
 Ліх - та - ри - ки не-хай за-
 15 Gm Gm/F Em7b5
 ме - рех - тять, сні - жи - ноч-ки не-хай
 18 E♭maj Bmaj A7
 со - бі ле - тя - а - а - а - ать... ле-
 21 Dm G Dm
 тять.
 24 A7 1, 2, 3, 4. 5. G Dm G
 28 Dm G

«Напитись голосу твого»

Em Cmaj7

На - пи - тись го - ло - су тво -

3 F#m7b5 H7

го - о,

5 E7

то - го за - ко - ха - но - го

7 Am B°

стру - му, ти - е - ї

10 H7

ра - дос-ті і су - му,

13 F#m7b5 H7

чак - лунства див- но - го то - го. На-

17 Em Cmaj7 F#m7b5

пи - тись го - ло - су тво - го...

20 H7 Em Cmaj7 Em

о - о - о - о...

«Я вранці голос горлиці люблю»

The image shows a musical score for the song "Я вранці голос горлиці люблю". The score is written in a single system with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a time signature of 12/8. The music is divided into measures, with measure numbers 1 through 12 indicated. Chord symbols are placed above the staff to indicate the harmonic structure. The lyrics are written below the staff, with hyphens indicating syllables that span across multiple notes. The background of the page is decorated with faint, repeating musical staves and notes.

1 G m A 7
Я вран - ці го - лос гор - ли - ці люб -

2 D m G m C 7
лю. Скрипучі галь - ма пер - шо - го трам -

4 F D 7 G m A 7
ва - ю я за - бу - ва - ю, зов - сім

6 D m
за - бу - ва - ю. Я

7 G m A 7 D m D 7
вран - ці го - лос гор - ли - ці люб - лю... я

9 G m A 7 D m
за - бу - ва - ю, зов - сім за - бу - ва - ю... я

11 G m A 7
вран - ці го - лос гор - ли - ці люб -

12 D m^{1, 2.} D m^{3.}
лю.

A painting of a field of white flowers, possibly poppies, with a central text overlay. The flowers are rendered in a soft, painterly style, with delicate petals and dark centers. The background is a dense, textured field of brown and gold tones, suggesting a field of tall grass or a similar natural setting. The overall mood is contemplative and somewhat melancholic, reflecting the text's theme of forgiveness and sorrow.

*У світі злону і холодному,
де щастя зіткане з прощань,
чи ми пробачим одне одному
цю несподівану печаль?*

«У світі злому і холодному»

The image shows a musical score for a song. It consists of eight staves of music, each with a corresponding line of lyrics in Ukrainian. The music is written in a single treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a time signature of 12/8. The lyrics are: "У світі злому і холодному, де щастя зітка не зпрошань, чи ми пробачим одне одному, що несподівану печаль? Чи ми пробачим одне одному, що щастя зітка не зпрошань?". The chords are indicated above the notes: Dm, E7, A7, Dm, D7, Gm, C7, F, D7, Gm, C7, F, Dm, Gm, A7, Dm.

У сві - ті зло - му і хо -
лод - но - му, де щас - тя зі - тка - не з про -
шань, чи ми про - ба - чим од - не
од - но - му
що не - спо - ді - ва - ну пе -
чаль? Чи ми про - ба - чим
од - не од - но - му,
що щас - тя зіт - ка - не з про - шань?

Між іншим

1 Dm
Ко - ли бу - ду я на - віть

2 Gm
си - во - ю, і жит-

3 A7
тя мо - є пі - де

4 Dm
мря - ко - ю, я для

5 Dm
те - бе бу - ду кра-

6 Gm
си - во - ю, а для

7 A7
ко - гось, мо - же, й ні-

8 Dm
я - ко - ю. А для

9 D7
ко - гось ли - хо - ю,

10 Gm
впер - то - ю, ше для

11 C
ко - гось відь - мо - ю,

12 F A7
коб - ро - ю. А між

13 Dm Gm
ін - шим, як-що від - вер - то, то бу-

15 A7
ла я дур - но - ю і

16 Dm
доб - ро - ю.

17 1, 2. Dm 3.
[Musical notation with repeat sign and first ending]

«Вечірнє сонце, дякую за день!»

D m

Ве - чір - не сон - це, дя - ку - ю за

3 D m

день! Ве - чір - не сон - це,

6 G m

дя - ку - ю за вто - му. За тих лі-

9 C7 F

сів про - світ - ле - ний Е - дем

12 D7 G m Em7b5

і за во - лош - ку в жи - ті зо - ло -

15 A7 D m

то - му. За твій сві -

18 D m

21 D m

«В пустелі сизих вечорів»

1 Dm E7
В пус-те-лі си - зих ве - чо-

2 Am Am/G Em7b5 A7
рив, в полях без - ме - еж - них про-ти

4 Dm Dm/C E/H E7
не-ба о, скільки слів і скіль - ки

6 Fmaj7 Em7b5 A7
сні- і - і - ів ме - ні на-

7 Dm Dm/C E sus4 E7
сні - ло - ся про те - бе! Не зна-ю

9 Dm E7 Am Am/G
слів і скіль - ки снів... о, скіль-ки

11 Fmaj7 E7 Am
слів і снів...

«Умирають майстри...»

Музична партитура для вокалу та гітари. Твір викладено на дев'яти музичних рядках. Ключова сигнатура: дві дізми (F# і C#). Ритм: 3/4. Гармонізація виконана на гітарі. Текст пісні українською мовою.

1 Hm
У - ми - ра - ють май-стри, за - ли -

2 Hm/A Em
ша - ю - чи спо - гад, як ра -

4 F#7 Em
ну. В ба-рель - є - фах пе - ча - лі у -

6 F# Hm
же їм спи-ни - ла - ся мить.

8 H7
А під - май - стри і - ше

10 Em
не зро-би - лись май - стра - ми.

12 Em/D C#m7b5
А ро - бо - та не жде.

14 F#7
І - ї тре-ба ро - бить.

17 H7 Em
Так за - хо - ті - ло - ся про - сто - ру

19 A7 D
і щоб ні - я - ких травм і

21 Hm Em
чо - гось та - ко - го про - сто - го

23 F#7 Hm
як про - рос - тан - ня трав і

25 H7 Em
чо - гось та - ко - го див - но - го як

27 A7 D H7
му - зи - ка без бла - зенств і

29 Em C#m7b5 Hm G#m7b5
сло - ва хо - ча б є - ди - но - го! що

31 G F#
ма - є без - смерт - ний

32 1, 2. Hm 3. Hm
сенс

*Погасли кострища стоянок.
У землю пішли племена.
Забрали в холодні кургани
сокири, мечі й письмена.*

«Погасли кострища стоянок»

Dm

По - гас - ли кос-три-ща сто - я - а - а - нок. У

3

зем - лю пі-шли пле-ме - на. За-

5 Gm Dm

бра-ли в хо-лод - ні кур - га - а - а - ни со-

7 B A7 Dm C7

ки-ри, мечі й письмена. Стьмя-ні-ли браслети і

10 F C7 F

гре-бе-ні, роз-па-лись наміста раз-ки, що

13 Gm Dm

їх одя-га-ли дре - е - е - вні смаг-

15 B A7 Dm 1,2. Dm 3.

ля - ві - і ю - ні жін-ки.

18 B A7 Dm B A7 Dm

Папороть

Пти - ці зе - ле - ні

у піз - ню по - ру

спа - ти зе - ті - лись

на сві-жий по - руб.

Ти - хо спу - сти - лись

на жов - ту гли - цю

пти - ці зе - ле - ні,

зе - ле - ні пти - ці.

9 Em² F#
Та на зо - рі

10 Em F#
в зо - ло - та - ву по - ру

11 Hm Hm/A
пти - ці зе - ле - ні рво-

12 Em/G F#7
ну - ли - ся вго - ру.

13 Em F#7
Тіль - ки зле - тіть

14 Em F#7
не змо-гли, не зу - мі - ли:

15 Em F#7
тіс - но бу - ло,

16 Em F#7 Hm
пе - ре - плу - та - лись кри - ла.

«Вже почалось, мабуть, майбутнє»

12 *Dm*

Вже по-ча - лось, ма-бу-ть, май-бу-т - не. О-це, ли-

2 *A7*

бонь, вже по - ча - лось... Не за - бу-

3 *A7*

вай - те не - за - бут - не, во - но вже

4 *Dm*

і - не - ем взя - лось! І не зне-

5 *D7*

ці - ной - те кош - тов - не, не за - гу-

6 *Gm*

бить - ся у юр - бі. Не про - мі-

7 *A7*

няй - те не - пов - тор - не на сто ер-

8 *A7 Dm*

за - ців у со - бі!

Чорний сон віків не збу - деть - ся

що ми-не а що й за - бу - деть - ся

що за-сне а що й роз - бу - дить-ся

Чорний сон віків не збу-деть-ся

*Презія згубила камертон.
Хтось дирижує ліктями й коліном.
Задеренчав і тон, і обертон,
і перша скрипка пахне нафталіном.*

«Поезія згубила камертон»

Dm

По - е - зі - я згу - би - ла ка-мер-

2 Am/C Bmaj7 Dm/A

тон. Хтось дири - гу - є лік - тя - ми й ко-

4 Gm Gm Gm/E3

лі - ном. За - де - рен - чав і тон, і о- бер-

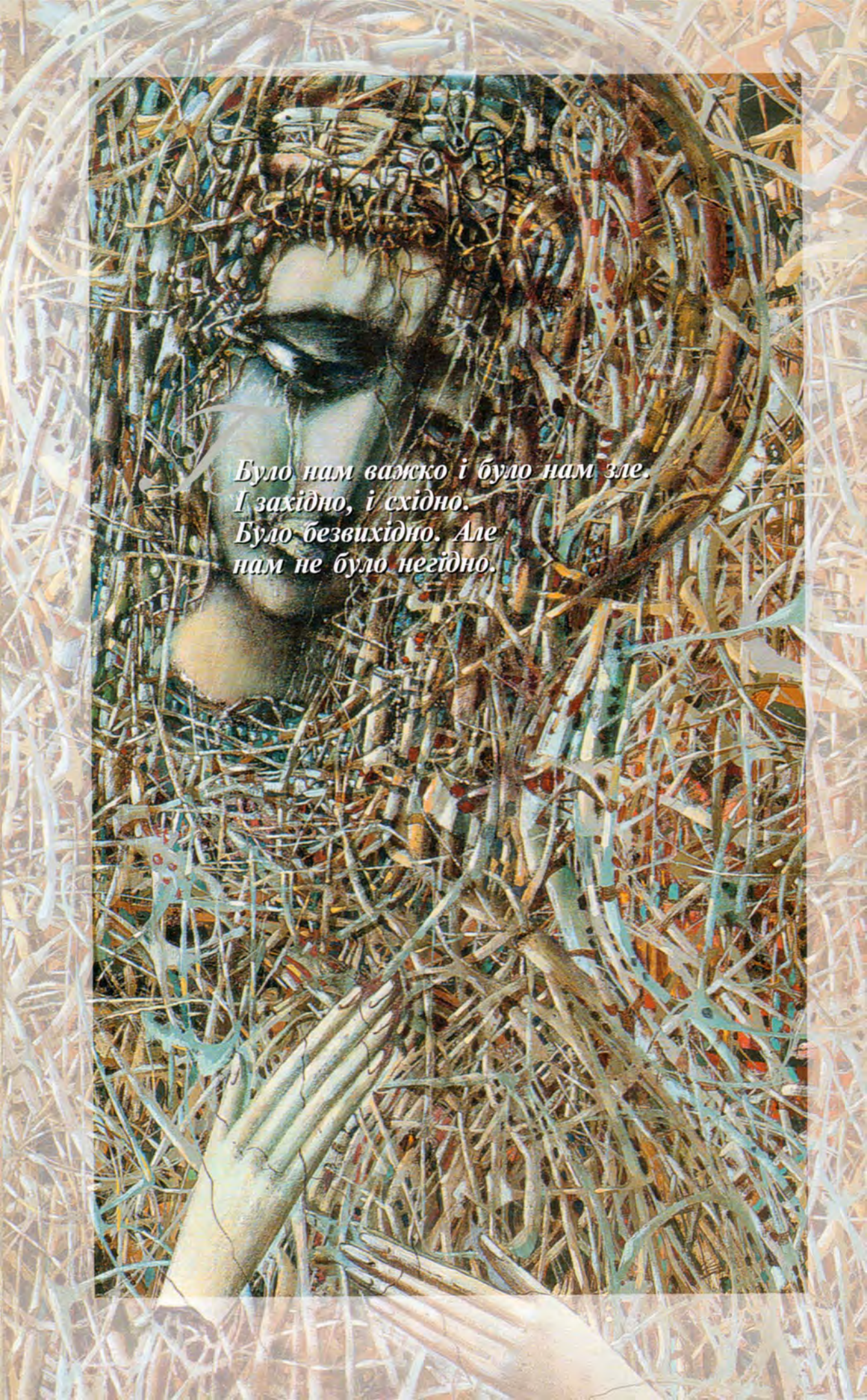
6 Em7b5 Gm

тон, і перша скрип - ка пах - не наф-та-

8 A7 A7

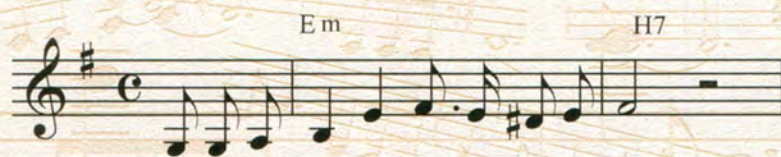
лі-ном.

10 Dm

A painting depicting a human face and hands emerging from a dense, chaotic thicket of reeds and grasses. The face is positioned in the upper center, looking slightly to the left. The hands are visible at the bottom, reaching upwards. The overall color palette is dominated by earthy tones like browns, yellows, and greys, with some cooler blue and green accents. The texture is highly detailed and busy, with many overlapping lines and shapes representing the reeds.

*Було нам важко і було нам зле.
І західно, і східно.
Було безвихідно. Але
нам не було негідно.*

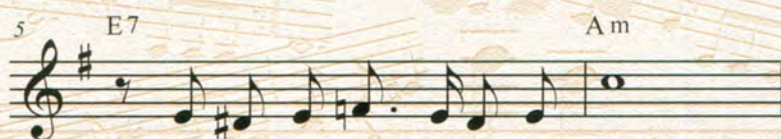
«Було нам важко і було нам зле»

Бу-ло нам важ-ко і бу-ло нам зле.

І за-хід-но, і схід-но.

Бу-ло без-ви-хід-но. А - ле

нам не бу-ло не-гід-но.

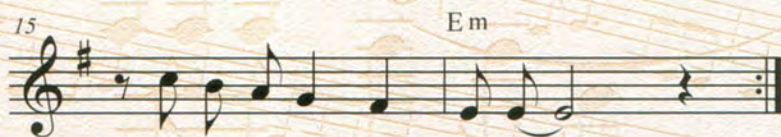
І це, на-пев-но, го-лов-не.

Я-ко-ї ще фор-ту-ни?

Не від-сту-пи-ти-ся. І не

по-кла-сти лжу на стру-ни.

«Я, що прийшла у світ не для корид»

Я, що прийшла у світ не для ко-рид,

що не люблю юр - би і те-ле-

ка - мер, о як ме-ні у-

пік - ся і об - рид

шоденний спорт — бо-ро - ти - ся з би-ка - ми!

Я о - дя - га - ю пур - пу - ро-вий

плаш. Би-ки вже лют-тю

на - ли - вають о - ці.

25 A7 3

Я йду на них!.. Ду - ше мо - я, не плач...

Detailed description: This block contains the first line of musical notation. It starts with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The measure number '25' is written above the staff. An 'A7' chord symbol is placed above the first few notes, with a '3' and a slur indicating a triplet. The notes are: G4 (quarter), A4 (quarter), Bb4 (quarter), C5 (quarter), Bb4 (quarter), A4 (quarter), G4 (quarter), and a whole rest. The lyrics 'Я йду на них!.. Ду - ше мо - я, не плач...' are written below the staff.

28 A7 3

Ці ви-ди спор-ту вже те - пер жі-

Detailed description: This block contains the second line of musical notation. It starts with a treble clef and a key signature of one flat. The measure number '28' is written above the staff. An 'A7' chord symbol is placed above the first few notes, with a '3' and a slur indicating a triplet. The notes are: G4 (quarter), A4 (quarter), Bb4 (quarter), C5 (quarter), Bb4 (quarter), A4 (quarter), G4 (quarter), and a whole rest. The lyrics 'Ці ви-ди спор-ту вже те - пер жі-' are written below the staff.

31 Dm 1. Dm 2.

но - ці.

Detailed description: This block contains the third line of musical notation. It starts with a treble clef and a key signature of one flat. The measure number '31' is written above the staff. The first part of the staff is marked 'Dm 1.' and contains the notes: G4 (quarter), A4 (quarter), Bb4 (quarter), C5 (quarter), Bb4 (quarter), A4 (quarter), G4 (quarter), and a whole rest. This is followed by a repeat sign and the second part marked 'Dm 2.', which contains the notes: G4 (quarter), A4 (quarter), Bb4 (quarter), C5 (quarter), Bb4 (quarter), A4 (quarter), G4 (quarter), and a whole rest. The lyrics 'но - ці.' are written below the staff.

«Старесенька, іде по тій дорозі»

Dm

Ста - ре - сень - ка, і-

2 Gm A7

де по тій до - ро - зі. Як

3 Gm A7

зав - жди. Як не - дав - но. Як дав-

4 Dm Dm

но. Спи - ни - ла - ся. Бо-

6 Gm A7

лять у не - ї но - зі. Бу-

7 Gm A7

ло здо - ро - в'я, де те - пер во-

8 Dm D7

но? І знов і - де... Зни - ка - є за де-

10 Gm

ре - ва - ми... Сви-

11 C F A7
та-нок стеж-ку сні - гом при-тру - сив. Ку-

13 Gm A7
ди ж ти йдеш? Я

14 Gm A7
жду те - бе! Да - рем - но. Го-

15 Gm A7
рять ліх - тар - ні - хто не по - га-

16 Dm^{1, 2, 3.} Dm^{4.}
сив.

«Осінній день березами почавсь»

♩. = 62

1 *G m* *A 7*

О-сін-ній день бе-ре - за - ми по-

2 *D m*

чавсь. Різ - бить пе-

3 *G m* *C 7*

чаль сво - ї де - ре - во-

4 *F* *D 7*

ри - ти. Я ду - ма-

5 *G m* *C 7* *F* *Bmaj*

ю про те - бе весь мій час. А-

7 *G m* *A 7*

ле про це не тре - ба го - во-

8 *C m* *D 7*

ри - ти. Я ду - ма-

9 *G m* *A 7*

ю про те - бе весь мій

10 1, 2.
Hm7b5 E
час. А-

11 G m A7
ле про це не тре - ба го - во-

12 D m 13.
Bmaj
ри-ти.

14 G m A7 D m

*Моя любове! Я перед тобою.
Бери мене в свої блаженні сні.
Лиш не зроби слухняною рабою,
не ошукай і крил не обітни!*

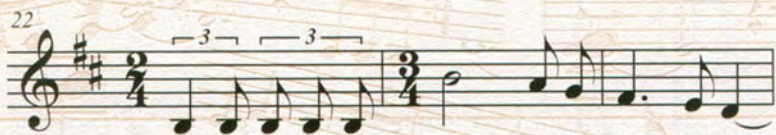
«Моя любуве! Я перед тобою»

Музична партитура для гітари та вокалу. Складено в стилі поп-фолк. Темп середній, ритм 4/4. Ключова тональність: Dm (дур). Текст пісні українською мовою.

Музичні записи: 1. Дур (Dm) - Мо-я лю-бо - ве! Я пе-ред то-
3. E7 - бо - ю. Gm - Бе-ри ме-не в сво-
6. A7 - і бла-жен-ні сни. Dm
9. D7 - Лиш не зро-би слух - ня-но - ю ра-
11. Gm - бо - ю, Gm/F, Em7b5 - не о- шу-кай і
14. E♭7 - крил не о- біт - ни! A7sus4, A7
17. Дур (Dm) - Мо-я лю - бо - ве,
19. Bmaj7 - мо-я лю-бо - ве, Gm - мо-я лю-бо-
22. A7+5 - ве... D

«Одгородила доля шматочок поля»

А на цьо-му дав - но вже й не о - ра-но -

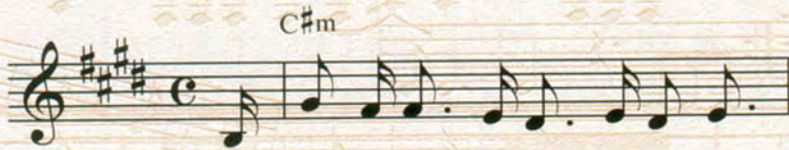
як за - кля-то, як за - го-

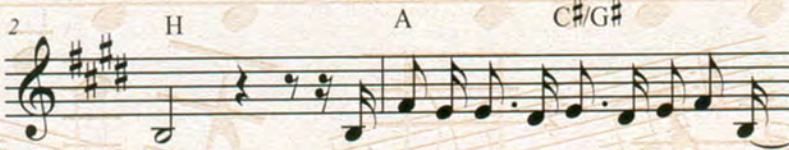
во - ре - но!..

«По-Лицю-Дощ»

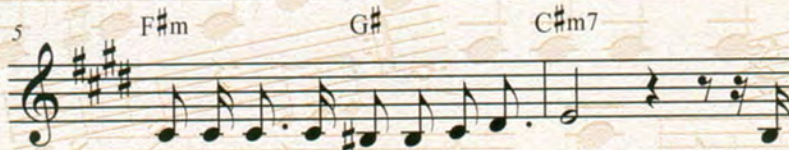
Ве - ли - кий во - їн зни - ше-них пле-

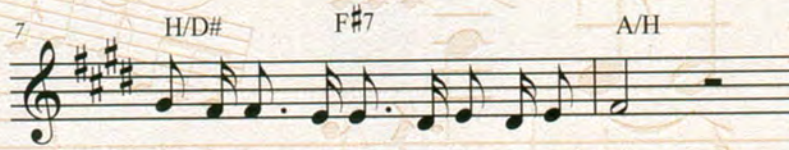
мен, в А-ме-ри-ці, в мину-ло-му сто-літ-

ті, мав

най-див-ні-ше із у-сіх і-мен, він

мав ім'я не-чу-ва-не у сві-ті:

По-Ли-цю-Дощ, По-Ли-цю-Дощ, По - Ли - цю-

Дощ! Чи не то-

му, що в нетрях він схи-щав - ся і від до-

14 F#m7 A/H E/C# E/H

щу, мабуць, не за-хи-щав-ся, — По-Ли-цю-Дош,

16 A C#m/G# F#m7 Esus/H A

По-Ли-цю-Дош, По - Ли - цю-Дош!..

**Кольорові візії Івана Марчука
(Список ілюстрацій)**

- Скажи мені правду. 1994 — с. 14
Із циклу «Кольорові прелюдії». 1990 — с. 16
 Зустріч. 1989 — с. 20
 Польовий букет. 1979 — с. 24
 Минає день. 1979 — с. 28—29
І відкриються таємниці. 1993 — с. 32
 Літо. 1981 — с. 36
 Святий вечір. 2002 — с. 38
 Зимові далі. 1978 — с. 42—43
 Тіні на снігу. 1972 — с. 46
 Спогади дитинства. 1979 — с. 48
 Ранкові тумани. 1978 — с. 52—53
Загорілось світило нічне. 1991 — с. 58
 Яблуко на снігу. 1974 — с. 62
 Тиша. 1995 — с. 64
 Осяяння. 1993 — с. 68
Замовкли струни по весні. 1993 — с. 70
 Золоте мереживо. 1986 — с. 90
 Золоте колосся. 2000 — с. 92
 Дівчина зі свічкою. 1993 — с. 94
 Пробудження. 1992 — с. 98—99
Полум'я червоних маків. 1986 — с. 102
 Загублені квіти. 1995 — с. 106
Запах літнього цвітіння. 1981 — с. 110
 Силует жінки. 1991 — с. 116—117
Святковий натюрморт. 1993 — с. 120
 Білі маки. 1980 — с. 124
 Чарівна квітка. 1993 — с. 132
Золота симфонія. 1994 — с. 136—137
 Ліричні звуки. 1994 — с. 140
 Мадонна. 1989 — с. 142
 Єва. 1993 — с. 150

Ліна КОСТЕНКО

Поет, прозаїк, культуролог, перекладач

Народилася 19 березня 1930 р. в м. Ржищеві Київської області в родині вчителів. 1956 р. закінчила Літературний інститут ім. М. Горького (Москва). Одна з чільних постатей у плеяді українського шістдесятництва. Після виходу перших трьох книжок — «Проміння Землі» (1957), «Вітрила» (1958), «Мандрівки серця» (1961) — поетеса була заборонена впродовж 16 років. Поетичні збірки «Зоряний інтеграл» (1963) та «Княжа Гора» (1972) зняли з виробництва. В цей період окремі твори друкувалися за кордоном (зокрема: Поезії. Baltimore; Paris; Toronto, 1969). Повернення в літературу відбулося в 1977 р. Вийшли друком: «Над берегами вічної ріки» (1977), «Маруся Чурай» (1979, 1982 — сотисячний тираж, 1990), «Неповторність» (1980), «Сад нетанучих скульптур» (1987), збірка віршів для дітей «Бузиновий цар» (1987), «Вибране» (1989), «Берестечко» (1999). Нове видання історичного роману «Берестечко» з ілюстраціями Сергія Якутовича здійснило київське видавництво «Либідь» 2010 р.

«Гармонія кризь тугу дисонансів», творчість Ліни Костенко має щонайширший спектр: від монументальних творів до мінімалістичних форм, від епосу до лірики, від трагізму до іскрометної іронії, від зануреності в глибини історії — до гострого і парадоксального бачення сучасності. Принципово перебуваючи за межами шкіл, мод та інституцій, Ліна Костенко зумовила радикальну філософську, стилістичну й мовну трансформацію української літератури. Поетеса переклала багатьох польських, а також чеських, єврейських, грузинських поетів. Серед вірцевих її перекладів — «Вірші школяра і студента Йозефа Кнехта» з роману Германа Гессе «Гра в бісер» (переклад з німецької Євгена Поповича).

Твори Ліни Костенко перекладені англійською, французькою, німецькою, іспанською, італійською, португальською, шведською та всіма мовами Сходу Європи.

Від 1991 р. впродовж тривалого періоду Ліна Костенко вивчає Чорнобильську зону в складі історико-культурної експедиції (Державний науковий центр захисту культурної спадщини від техногенних катастроф при Міністерстві України з питань надзвичайних ситуацій). Автор сценарію до фільму «Чорнобиль. Тризна» (1993).

Почесний професор Національного університету «Києво-Могилянська академія», почесний доктор Чернівецького та Львівського університетів.

Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1987). Серед інших нагород — Міжнародна премія Фонду Омеляна і Тетяни Антоновичів (1989), Почесна відзнака Президента України (1992), Премія імені Франческо Петрарки (Падуя, 1994). Перший лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Олени Теліги (2000).

Живе і працює в Києві.

Ольга БОГОМОЛЕЦЬ

Доктор медичних наук, директор Інституту дерматології та косметології, професор Київського національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, заслужений лікар України

Народилася 22 березня 1966 р. в Києві в родині лікарів. У 1989 р. закінчила Київський медичний інститут ім. О.О. Богомольця, у 2001 р. — Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Навчалася у Пенсільванському медичному університеті та Інституті дерматопатології Бернарда Акермана (Філадельфія, США). Координатор Європейської асоціації лазерної дерматології у Східній Європі, член Американської та Європейської академій дерматології, Нью-Йоркської Академії наук.

Працювала консультантом-дерматологом у зоні Чорнобильської АЕС, очолювала відділення дерматології Київського обласного шкірно-венерологічного диспансеру, обіймала посаду завідувачки дерматологічної клініки при ЦГ МВС України. 2003 р. заснувала Клініку лазерної медицини (нині — Інститут дерматології та косметології), яка нині відома в усьому світі.

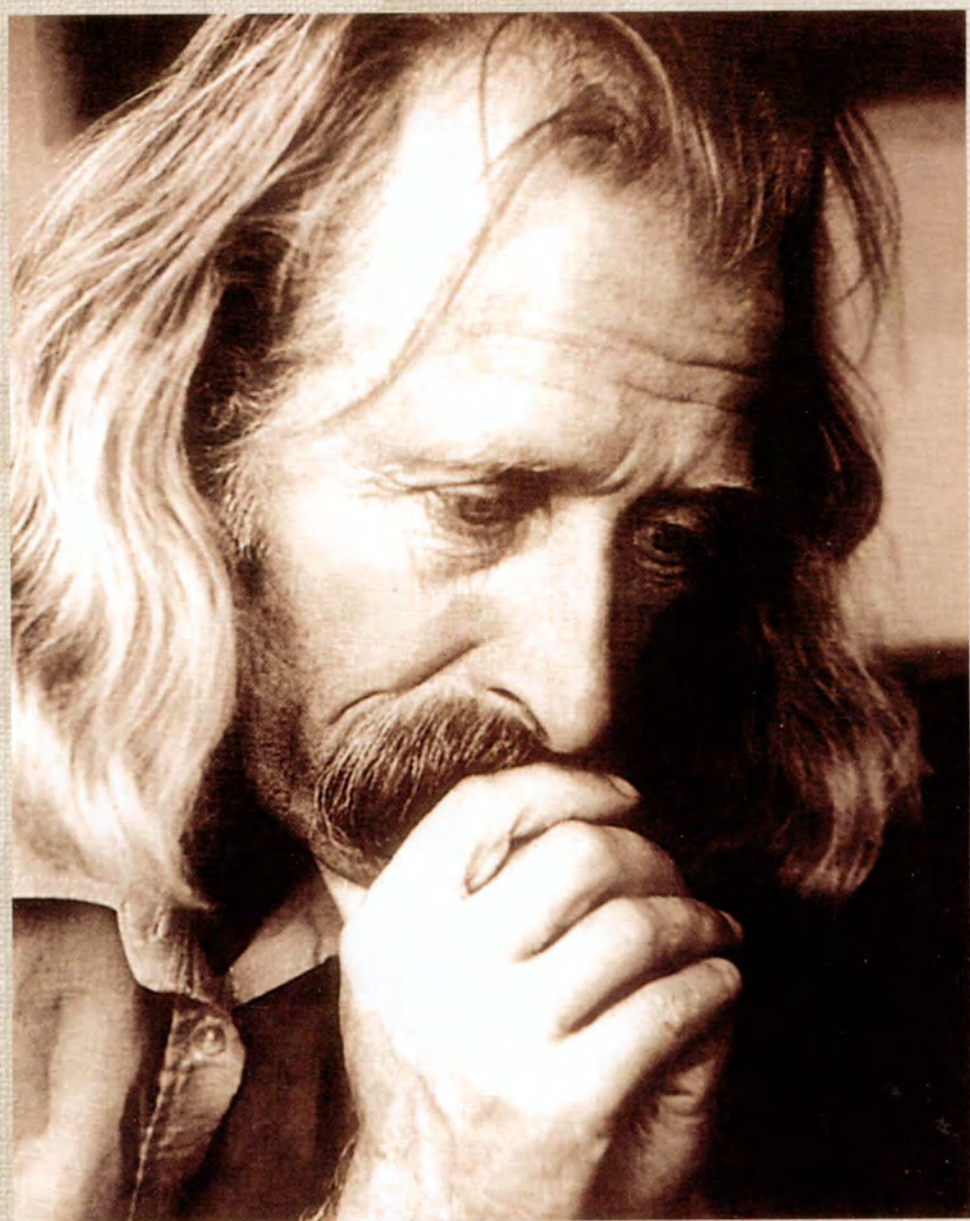
Ользі Богомолець належить понад 70 наукових праць і 9 патентів.

Відома авторка-виконавиця сучасних та старовинних українських романсів. Лауреат багатьох українських та міжнародних пісенних фестивалів (III Всеукраїнський фестиваль авторської пісні та співаної поезії «Оберіг», 1991, м. Луцьк; Міжнародний фестиваль «Сопот», 1991, Польща; Слов'янський фестиваль авторської пісні «Білі вітрила», 1992, м. Київ; володарка спеціального призу радіостанції «Свобода», Вашингтон—Мюнхен, 1991; лауреат премії ім. Василя Стуса, 1992). Ольга Богомолець має титули «Володарки оксамитового голосу» та «Княгині української пісні». Випустила три музичні альбоми («Осінній день», 1997; «Kairos», 2001; разом з відомим бардом Ігорем Жуком — «Нас двоє», 2006). З 1992 р. проводить благодійні концерти, кошти від яких спрямовуються на різні доброчинні цілі, а в останні роки — на лікування дітей із судинними пухлинами.

Меценат, колекціонер української старовини, зокрема домашніх ікон. Видала серію книжок з історії української домашньої — «намоленої» — ікони.

Виховує чотирьох дітей.

Живе і працює в Києві.

Іван МАРЧУК

Народний художник України

Народився 12 травня 1936 р. на Тернопільщині в селі Москалівка Лановецького району в родині ткача. В 1951—1956 рр. навчався у Львівському училищі декоративно-прикладного мистецтва ім. І. Труша на відділенні декоративного розпису. У 1965 р. закінчив факультет кераміки Львівського інституту декоративно-прикладного мистецтва. Серед його вчителів — видатні українські художники європейського спрямування Роман Сельський, Данило Довбушинський, Карло Звіринський. Належить до мистецького контексту шістдесятництва. Тривалий час Спілка художників не визнавала творчість Марчука, двічі він був не прийнятий до Спілки — звинувачувався у «націоналізмі» й «формалізмі» (переслідуваний зокрема через підписання листа на захист російських дисидентів Юлія Даніеля та Андрія Сінявського). Напередодні краху СРСР, 1988 р., Спілка — без відома і присутності художника — прийняла його до свого складу.

Автор понад чотирьох тисяч картин. Від часу першої виставки в Москві 1979 р. мав понад вісімдесят персональних виставок. У 1989—2001 рр. працював за кордоном — в Австралії, Канаді та США.

Марчук є видатним художником-новатором світової слави, засновником нових мистецьких стилів, винахідником нової живописної техніки. Художник філософського спрямування, надзвичайно різноманітний за своєю стилістикою, настроєм, формальними стратегіями, працює в діапазоні від пейзажів до абстракцій, від космогонічних видінь до історичних метафор. Він — карколомний експериментатор. Рубрикує свою творчість на десять циклів: «Голос моєї душі», «Пейзаж», «Цвітіння», «Кольорові прелюдії», «Портрети», «Нові експресії», «Абстрактні композиції», «Біла планета», «Виходять мрії з берегів», «Погляд у безмежність». До 170-річного ювілею Тараса Шевченка створив цикл «Шевченкіана».

Міжнародна академія сучасного мистецтва «Рим» прийняла Івана Марчука до лав «Золотої гільдії» та обрала почесним членом Наукової ради Академії. Марчук фігурує в британському рейтингу «100 геніїв сучасності», який уклала міжнародна консалтингова компанія «Creators Synectics».

Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1997).

Живе і працює в Києві.

Оксана ПАХЛЬОВСЬКА

*Письменник, культуролог,
доктор філологічних наук, завідувачка кафедри україністики
факультету літератури і філософії Римського університету
«Ла Сап'єнца», провідний науковий співробітник
Інституту літератури НАН України*

Народилася 18 вересня 1956 р. в Києві в письменницькій родині. Закінчила Московський університет ім. М.В. Ломоносова за спеціальністю «романістика — італійська мова і література». Перекладач і дослідник італійської, іспанської та окситанської літератур. Автор численних студій з історії давньої й сучасної української літератури як цивілізаційного перехрестя між гуманістичним «Заходом» і візантійським «Сходом». Досліджує також проблеми демократичної трансформації та євроінтеграції Центрально-Східної Європи, ідентичності української, російської та польської культур, історичної пам'яті посттоталітарних суспільств.

Член редакційної ради журналу «Сучасність» (2000—2007) та Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Входить до складу директивного комітету Італійської асоціації українських студій та Італійської асоціації славистів. Член наукової ради Інституту студій суспільної та релігійної історії (Італія, Віченца) і редколегії наукової серії «Media et Orientalis Europa» («Центральна і Східна Європа») того ж Інституту.

Член Спілки письменників та Спілки журналістів України.

Лауреат літературної премії ім. Василя Симоненка (1989) та Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Олени Теліги (2005). Кавалер срібного ордена «За інтелектуальну відвагу» незалежного культурологічного часопису «Ї» (2009). Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (2010).

Живе і працює між Києвом і Римом.

Зміст

Пробудження Душі (Ольга Богомолець) 5

Ліна Костенко
Гіацинтове сонце

Ольга Богомолець
Мелодії пробудження Душі

- 17 І знову пролог (Гіацинтове сонце) 88
18 «Осінній день, осінній день, осінній!» 91
19 «В дні, прожиті печально і просто» 93
21 «І не минає, не минає!» 95
22 «Очима ти сказав мені: люблю» 96
23 «Чоловіче мій, запрягай коня!» 100
25 «Хай буде легко. Дотиком пера» 103
26 «Що в нас було?» 104
27 «І Місячну сонату уже створив Бетховен» 107
30 «Двори стоять у хуртовині айстр» 108
31 «І як тепер тебе забути?» 111
33 «Ти половиць, ти правнук печеніга» 112
34 «Ті журавлі, і їх прощальні сурми...» 114
35 «Марнували літечко, марнували»
37 «Недумано, негадано» 118
39 «А що? І я спочину на хвилинку» 121
40 «Напитись голосу твого» 122
41 «Я вранці голос горлиці люблю» 123
44 «У світі злomu і холодному» 125
45 Між іншим 126

- 47 «Вечірнє сонце, дякую за день!» 128
49 «В пустелі сизих вечорів» 129
50 «Умирають майстри...» 130
51 «Так захотілося простору» (З «Летючих катренів») 133
54 «Погасли кострища стоянок» 133
55 Папороть 134
56 «Вже почалось, мабуть, майбутнє» 138
57 «Чорний сон віків не збудеться» (З «Летючих катренів») 141
59 «Поезія згубила камертон» 141
60 «Було нам важко і було нам зле» 143
61 «Я, що прийшла у світ не для корид» 144
63 «Старесенька, іде по тій дорозі» 146
65 «Осінній день березами почавсь» 148
66 «Моя любове! Я перед тобою» 151
67 «Одгородила доля шматочок поля» 152
69 По-Лицю-Дощ 154

Київ, Сибір, Сен-Жермен (*Оксана Пахльовська*) 73
Кольорові візії Івана Марчука (*Список ілюстрацій*) 157

Костенко Ліна Василівна
Богомолець Ольга Вадимівна
Марчук Іван Степанович

Гіацинтове сонце

Редакція літератури з гуманітарних наук
Головний редактор *Світлана Головка*
Дизайн книжки *Олексія Григора*
Комп'ютерна верстка *Олександри Мошеченко*

Підготовка нотного матеріалу
Борис Бельський, Єгор Славинський, Олексій Проценков,
Катерина, Андрій, Анна Богомольці

На оправі: *Іван Марчук*. Скажи мені правду. 1994

Підп. до друку 12.03.10. Формат 60x84/8. Папір крейд. Гарн. 1251Mysl.
Друк офсет. Ум. друк. арк. 19,53. Обл.-вид. арк. 17,50.
Тираж 5000 пр. Вид. № 4538. Зам. № 10-50.

Державне підприємство «Спеціалізоване видавництво "Либідь"»
01004 Київ, вул. Пушкінська, 32

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
№ 3055 від 12.12.07

Віддруковано у ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»,
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4

Костенко, А. В.

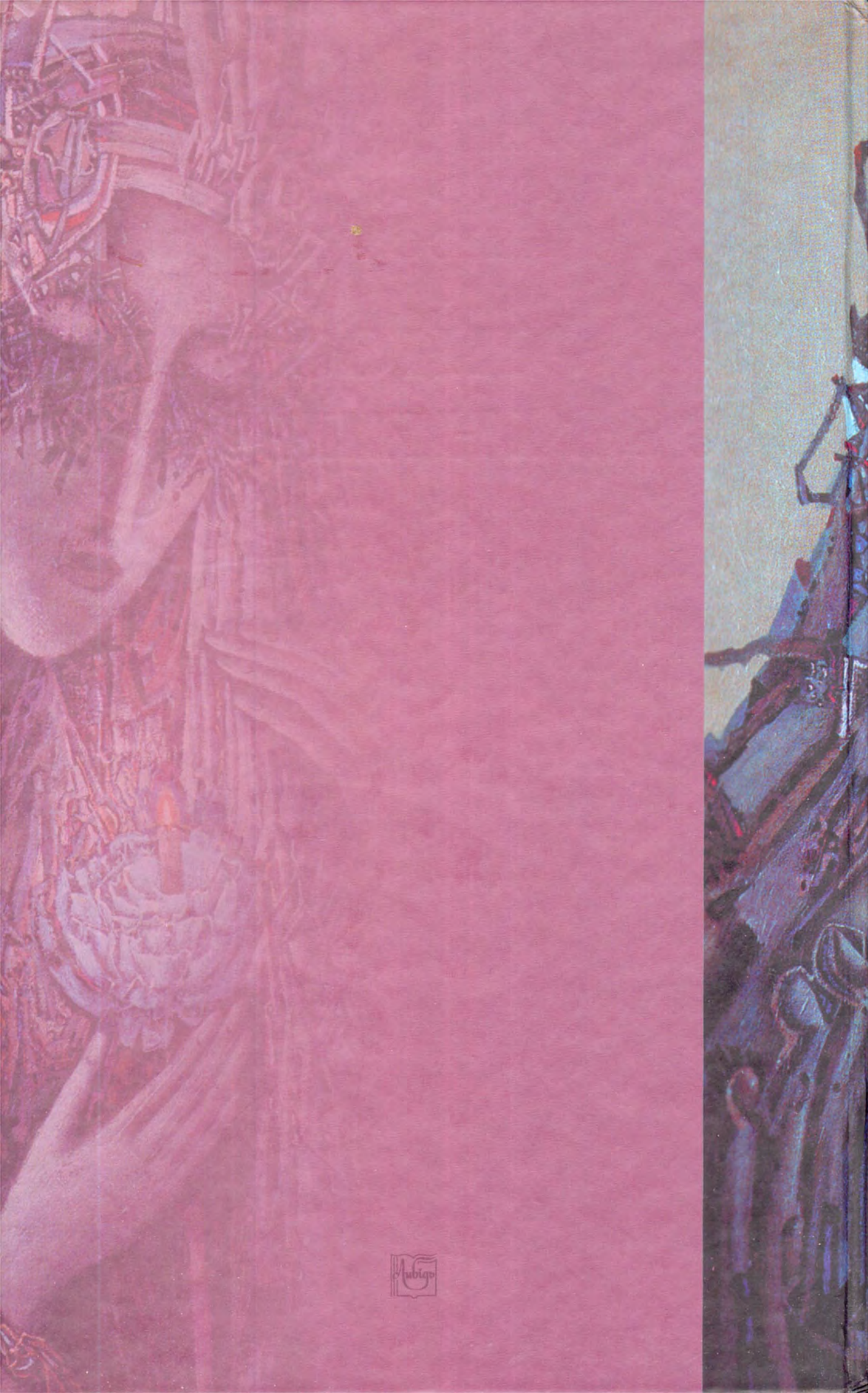
К72 Гіацинтове сонце: поезії / Ліна Костенко; упорядкув., музика Ольги Богомолець; малярство Івана Марчука; авт. ст. Оксана Пахльовська. – К.: Либідь, 2010. – 168 с.: іл., портр., ноти.

ISBN 978-966-06-0569-5.

Це книжка поезій Ліни Костенко, що стали піснями Ольги Богомолець. У гармонії з ними — ілюстрації видатного художника Івана Марчука. Визначні суверенні особистості — кожна зі своїм унікальним мистецьким голосом, своєрідним емоційним та естетичним переживанням світу — створили неповторний мистецький синтез.

Для широкого читачького загалу.

ББК 84.4УКР6

Lubig